

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра економічної теорії та суспільних наук

**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА
ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Методичні рекомендації

для проходження навчальної практики із загальної психології
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Психологія» спеціальності **053 Психологія**
денної та заочної форм здобуття вищої освіти

Миколаїв
2024

УДК 159.9:37.013.32:378
Н15

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 21.06.2024 року, протокол № 12.

Укладачі:

Борко Т. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри економічної теорії та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет;

Довгаль О. В., завідувачка кафедри економічної теорії та суспільних наук, докторка економічних наук, професорка, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

Мірошник З. М. – докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри практичної психології Криворізького державного педагогічного університету

Яцюк А. М. – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету економіки і технології

© Миколаївський національний аграрний
університет, 2024

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Мета та завдання практики.....	5
3. Зміст практики.....	6
4. Зміст курсу.....	8
5. Завдання навчальної практики із загальної психології.....	15
6. Форми та методи контролю.....	16
7. Вимоги до Звіту.....	18
8. Підведення підсумків практики.....	20
9. Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних документів.....	21
10 Тестові завдання до тем.....	22
Додатки.....	73

1. Вступ

Загальна психологія є однією з фундаментальних дисциплін у системі підготовки майбутніх психологів. Саме вона формує базове уявлення про закономірності функціонування психіки людини, психічні процеси, стани та властивості особистості. Оволодіння основами загальної психології є необхідною передумовою подальшого вивчення спеціальних психологічних дисциплін та формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

Навчальна практика із загальної психології для здобувачів першого курсу спрямована на ознайомлення з майбутньою професійною діяльністю психолога, особливостями функціонування психологічних служб та організацією роботи фахівців у різних установах. Важливим завданням цієї практики є формування у здобувачів первинного уявлення про структуру професійної діяльності психолога, його функції, напрями роботи та нормативно-правову основу діяльності психологічної служби.

Під час проходження практики здобувачі поглиблюють теоретичні знання із загальної психології, аналізують основні нормативні документи, що регламентують діяльність психологічних служб, знайомляться зі структурою та особливостями організації психологічного кабінету, документацією практичного психолога, а також основними напрямками роботи психологічної служби в освітніх та соціальних установах. Особлива увага приділяється формуванню у здобувачів розуміння ролі психолога у сучасному суспільстві та значення психологічної допомоги для розвитку особистості.

Навчальна практика має переважно теоретико-ознайомлювальний характер і спрямована на формування професійної мотивації здобувачів, розвиток інтересу до майбутньої професії, а також підготовку до подальшого опанування практичних методів психологічної діяльності на старших курсах навчання. У процесі виконання завдань практики здобувачі вчаться аналізувати діяльність психологічних служб, оцінювати умови організації роботи психолога та усвідомлювати етичні й професійні вимоги до майбутнього фахівця.

У своїй діяльності психологічна служба керується Конституцією України та законами “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про вищу освіту”, “Про позашкільну освіту”, “Про дошкільну освіту” та іншими нормативно-правовими актами, а також “Положенням про психологічну службу системи освіти України”.

Під час карантину для забезпечення безперервності освітнього процесу здобувачі можуть проходити практику в дистанційному режимі відповідно до Рекомендацій МОН України від 26.03.2020 року №1/9-177, Постанови Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 р. № 641 (із змінами) та інших нормативних документів, зокрема *наказів і розпоряджень Миколаївського національного аграрного університету*.

У період змішаного навчання офіційними каналами зв'язку між керівниками практики та здобувачами є Moodle, Zoom, Google Meet, Viber, Skype, Google Classroom, Telegram, *електронна пошта, телефон* та інші онлайн-сервіси.

2. Мета та завдання практики

Головною метою навчальної практики із загальної психології є ознайомлення здобувачів першого курсу з основами майбутньої професійної діяльності психолога, поглиблення теоретичних знань із загальної психології та формування первинного уявлення про організацію роботи психологічної служби.

Основними завданнями навчальної практики із загальної психології є:

- поглиблення та систематизація знань здобувачів із загальної психології як базової дисципліни професійної підготовки майбутнього психолога;
- ознайомлення з основними напрямками діяльності психологічної служби в освітніх та соціальних установах;
- формування у здобувачів уявлення про професійні функції, обов'язки та роль практичного психолога у сучасному суспільстві;
- ознайомлення з нормативно-правовими документами, що регламентують діяльність психологічної служби;
- аналіз структури, організації та матеріально-технічного забезпечення кабінету практичного психолога;
- вивчення основної документації психологічної служби та особливостей її ведення;
- формування навичок аналізу професійної діяльності психолога та умов організації його роботи;
- розвиток умінь співвідносити теоретичні знання із загальної психології з реальними напрямками діяльності психолога;
- формування професійної мотивації здобувачів, інтересу до майбутньої спеціальності та усвідомлення етичних вимог до професії психолога;
- підготовка здобувачів до подальшого опанування практичних психологічних дисциплін та видів професійної діяльності на старших курсах навчання.

Здобувач вищої освіти з психології при проходженні навчальної практики із загальної психології має досягти наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефаківців.

ПРН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

3. Зміст практики

Зміст навчальної практики із загальної психології визначається Програмою практики, а терміни та порядок її проведення встановлюються навчальним планом підготовки здобувачів спеціальності «Психологія». Навчальна практика має ознайомлювально-теоретичний характер і спрямована на формування у здобувачів першого курсу первинного уявлення про майбутню професійну діяльність психолога, особливості організації психологічної служби та умови роботи фахівців у різних установах.

Перед початком практики для здобувачів проводиться установча конференція, під час якої керівник практики ознайомлює здобувачів із метою, завданнями та змістом практики, особливостями виконання завдань, вимогами до звітної документації та порядком її оформлення. Також здобувачам роз'яснюються основні правила проходження практики, організаційні вимоги та критерії оцінювання результатів їхньої роботи.

Реалізація завдань навчальної практики передбачає проходження здобувачами трьох послідовних етапів роботи: установчого, основного та завершального.

Здобувач-практикант повинен:

На установчому етапі:

- бути присутнім на установчій конференції;
- ознайомитися з Програмою навчальної практики;

- отримати індивідуальні завдання від керівника практики та узгодити з ним календарний план роботи;
- занести отримані завдання до щоденника практики;
- ознайомитися з вимогами щодо оформлення звітної документації.

На основному етапі (період проходження практики):

- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- поглиблювати теоретичні знання із загальної психології шляхом опрацювання наукової та навчально-методичної літератури;
- аналізувати нормативно-правові документи, що регламентують діяльність психологічної служби;
- ознайомлюватися зі структурою та основними напрямками діяльності психологічної служби у різних установах;
- аналізувати організацію та матеріально-технічне забезпечення кабінету практичного психолога;
- вивчати особливості ведення документації психологічної служби;
- узагальнювати та систематизувати отриману інформацію;
- вести щоденник практики та фіксувати результати виконання завдань.

На завершальному (підсумковому) етапі:

- підготувати та оформити звітну документацію відповідно до вимог програми практики;
- підготувати підсумковий звіт про результати проходження практики;
- у встановлений термін подати звітну документацію керівнику практики або на кафедру.

Зміст програми практики спрямований на формування у здобувачів загального уявлення про професію психолога, розвиток інтересу до майбутньої професійної діяльності та усвідомлення значення психологічної науки у сучасному суспільстві. Навчальна практика сприяє поглибленню знань із загальної психології, формуванню навичок аналізу професійної діяльності психолога, ознайомленню з організаційними та нормативними основами функціонування психологічної служби.

Навчальна практика із загальної психології виконує низку важливих функцій, зокрема: адаптивну, пізнавальну, навчально-ознайомлювальну, розвивальну та професійно-мотиваційну. Вона сприяє поступовій адаптації здобувачів до майбутньої професійної діяльності, формує у них інтерес до психологічної науки, розвиває здатність до аналізу професійної інформації та усвідомлення ролі психолога у різних сферах суспільного життя.

Психологічна готовність здобувачів до проходження навчальної практики передбачає формування кількох взаємопов'язаних компонентів:

- пізнавального, що полягає у розумінні змісту завдань практики, усвідомленні значення психологічної діяльності та здатності аналізувати отриману інформацію;
- процесуального, який проявляється у вмінні працювати з науковою літературою, аналізувати нормативні документи, систематизувати та узагальнювати інформацію;

- мотиваційного, що пов'язаний із формуванням інтересу до майбутньої професії, прагненням до професійного саморозвитку та усвідомленням значення професійної підготовки;

- емоційного, який характеризується позитивним ставленням до проходження практики, відповідальним ставленням до виконання завдань та готовністю до здобуття нових знань.

Ефективність проходження здобувачами навчальної практики значною мірою залежить від належного керівництва з боку викладачів кафедри, чіткої організації практики, наявності необхідних навчально-методичних матеріалів, а також від зацікавленості та відповідального ставлення здобувачів до виконання завдань практики. Навчальна практика створює підґрунтя для подальшого формування професійних компетентностей майбутнього психолога та підготовки здобувачів до наступних етапів професійно-практичної підготовки.

4. Зміст курсу

Розділ I. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Донаукові психологічні знання. Поняття про психологію як науку про виникнення, функціонування і розвиток психіки. Об'єкт, предмет психології. Становлення предмета психології. Етапи становлення психології як науки. Анімістичні погляди первісних людей. Психологія як вчення про душу. Погляди стародавніх мислителів (Геракліта, Демокрита, Платона, Аристотеля), відкриття нервів Герофілом і Еразістратом у 3 ст. до н.е. Погляди Плотіна і Августина на поняття свідомості. Психологія як вчення про свідомість. Відкриття Декартом рефлекторної природи поведінки. Поняття про рефлекс. Погляди Гоббса, Спінози, Локка, вклад Лейбніца (поняття про безсвідоме, перцепцію і апперцепцію). Поняття про рефлекторну дугу. Метод інтроспекції. Психологія як вчення про поведінку. Біхевіоризм. Визначення психології як науки. Поняття про психіку. Основні функції психіки. Світ психічних явищ. Психічні процеси, психічні стани, психічні властивості.

Психіка і свідомість. Структура свідомості. Самосвідомість. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Мозок і психіка. Будова і властивості нервової системи. Будова нейрону (тіло, дендрити, аксон), поняття про синапс. Будова головного мозку, представлення чуттєвих поверхонь і органів руху у мозку. Функціональна асиметрія півкуль головного мозку.

Локалізація психічних функцій у корі головного мозку. Три блоки мозку (енергетичний; прийому, переробки і збереження інформації; програмування, регуляції і контролю) і їх основні функції.

Рефлекторна природа психіки. Вчення про рефлекторну природу психіки І. М. Сеченова. 3 рефлекторні ланки (вплив зовнішнього світу на мозок; мозкові процеси, де виникає психічне; рух у відповідь). Вчення про вищу нервову

діяльність І. П. Павлова. Види рефлексів (безумовні та умовні). Рефлекторна дуга (П. К. Анохін і М. О. Бернштейн).

Закони вищої нервової діяльності (іrrрадіації і концентрації збудження і гальмування; взаємної індукції процесів збудження і гальмування; позитивна індукція; негативна індукція). Вчення про дві сигнальні системи. Динамічна стереотипія в роботі мозку.

Тема 2. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ. БУДОВА, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Історія психологічних учень. Анімізм. Ідеалізм, матеріалізм, дуалізм стародавності. Психологічні течії XVII ст. (раціоналізм, емпіризм, сенсуалізм, асоціанізм). Психологія здібностей (XVIII ст.). Відкриття Ч. Беллом та Ф. Мажанді чутливих та рухових нервів.

Основні напрямки психологічної науки. гештальтпсихологія; біхевіоризм; необіхевіоризм, психоаналіз; генетична психологія; когнітивна психологія; гуманістична психологія; діяльнісний підхід.

Місце сучасної психології в системі наук. Зв'язок із філософськими, біологічними, соціальними та педагогічними науками.

Завдання і структура сучасної психології (відповідно до конкретної діяльності, розвитку та ставлення людини до суспільства).

Основні методологічні принципи сучасної психології (детермінізму, єдності свідомості і діяльності, розвитку психіки в діяльності). Суб'єктивний та об'єктивний принципи вивчення в психології, принцип генетичного (історичного) вивчення психічних фактів.

Методи сучасної психології: спостереження, експеримент, (лабораторний, природний), тест, анкетування, бесіда. Вклад окремих психологів у розробку дослідницьких методів (Лазурський, Біне).

Конкретні методики психологічних досліджень. Етапи дослідження: підготовчий, експериментальний, кількісної обробки даних, інтерпретації отриманих даних.

Тема 3. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ТВАРИН І ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії. Відображення як загальна властивість матеріального світу. Особливості відображення неорганічної матерії. Біологічні форми відображення (подрозливість, тропізми). Виникнення чутливості як якісно нової форми відображення психіки.

Розвиток психіки у філогенезі. Три стадії розвитку психіки у тварин (сенсорна, перцептивна, інтелектуальна). Особливості і форми прояву психіки в поведінці: інстинкти, навички, інтелектуальна поведінка. Залежність психіки від середовища та будови органів.

Спілкування і "мова" тварин. Залежність психіки від середовища, будови нервової системи і органів чуття.

Виникнення та історичний розвиток людської свідомості. Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості.

Суттєві відмінності психіки людини і тварин.

Розділ II. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ

Тема 4. ДІЯЛЬНІСТЬ

Потреби як джерело активності. Види потреб. Активність як загальна характеристика живих істот. Якісна відмінність діяльності людини і поведінки тварини.

Поняття про діяльність. Діяльність та імпульсивна поведінка. Структура діяльності: мотив, ціль, дії. Мотиви як спонукання до діяльності. Дії, операції, рухи. Їх види. Інтеріоризація та екстеріоризація дій. Керування дією та контроль за нею.

Освоєння діяльності. Чинники продуктивності формування навичок. Закономірності формування навичок. Взаємодія навичок. Інтерференція та індукція навичок. Навички та вміння. Уміння як використання знань та навичок для досягнення мети діяльності. Звичка як потреба виконання навички.

Взаємодія навичок та виникнення умінь. Формування звичок та їх роль в поведінці особистості.

Основні види діяльності (гра, учіння, праця) і їх розвиток у людини.

Психологічна характеристика цих видів.

Тема 5. СПІЛКУВАННЯ

Поняття про спілкування та його види. Багатоплановий характер спілкування. Єдність спілкування і діяльності. Функції спілкування. Структура спілкування. Види спілкування. Форми спілкування.

Спілкування як обмін інформацією. Комунікативна сторона спілкування.

Невербальна і вербальна комунікації.

Мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми і розвиток у дітей. Функції мовлення. Вимоги до мовлення педагога. Особливості педагогічного спілкування.

Спілкування як міжособова взаємодія. Інтерактивна сторона спілкування. Роль та рольові очікування у процесі спілкування. Основні засоби впливу в процесі спілкування (зараження, навіювання, наслідування, переконування).

Спілкування як розуміння людьми один одного. Перцептивна сторона спілкування. Механізми соціальної перцепції (ідентифікація, рефлексія, каузальна атрибуція, стереотипізація, ефект "ореола"). Зворотній зв'язок у спілкуванні.

Тема 6. МІЖОСОБОВІ СТОСУНКИ У ГРУПАХ І КОЛЕКТИВАХ

Групи та їх класифікація у психології (малі, великі; реальні, умовні; офіційні, неофіційні; розвинені, малорозвинені; дифузні, асоціації, корпорації). Явище конформізму, нонконформізму.

Типологія груп за їх рівнем розвитку. Колектив як вища форма розвитку групи. Ознаки колективу. Відмінність колективу від інших груп. Проблема

становлення колективу. Міжособистісні стосунки у групах і методи їх виявлення.

Диференціація в групах і колективах. Суть соціометрії, референтометрії. Інтеграція в групах і колективах. Адаптація, індивідуалізація, інтеграція.

Тема 7. ОСОБИСТІСТЬ

Поняття про особистість у психології. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність".

Сучасні теорії особистості.

Структура особистості, її компоненти (за А. Петровським, К. Платоновим).

Біологічне і соціальне в структурі особистості.

Спрямованість особистості як система мотивів її поведінки. Активність, активна життєва позиція, джерела активності. Класифікація мотивів. Усвідомлювані мотиви (інтереси, переконання, прагнення - мрії, ідеали, пристрасті). Формування світогляду. Ціннісні орієнтації особистості. Неусвідомлювані мотиви (установки, потяги).

Самосвідомість особистості. "Я-концепція", образ "Я", його види.

Самооцінка (очікувана, реальна, адекватна, завищена, занижена), рівень домагань особистості. Афект неадекватності.

Психологічний захист особистості, його механізми (ідентифікація, раціоналізація, сублімація, витіснення, заперечення, компенсація, гіперкомпенсація, проєкція, включення, заміщення, ізоляція, деперсоналізація).

Формування особистості. Рушійні сили розвитку особистості.

Цілеспрямоване формування особистості.

Розділ III. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. УВАГА

Поняття про увагу. Теорії уваги. Механізми мозкової діяльності, що забезпечують зосередження уваги на об'єкті. Фізіологічні основи уваги. Принцип домінанти (О. Ухтомський).

Структура (властивості) уваги: спрямованість, зосередженість, інтенсивність, стійкість, коливання (флуктуації) уваги, концентрація, переключення, розподіл; обсяг уваги.

Види і форми уваги: зовнішня (перцептивна, сенсорна), внутрішня; мимовільна; довільна; післядовільна; колективна, групова, індивідуальна.

Неуважність та її причини. Умови привертання уваги. Підтримка уваги в процесі діяльності. Шляхи керування увагою учнів.

Тема 9. ВІДЧУТТЯ

Поняття про відчуття. Погляди на природу відчуттів. Роль відчуттів в житті та діяльності людини.

Фізіологічна основа відчуттів. Рефлекторна природа відчуттів. Поняття про рецептори та аналізатори; процес виникнення відчуттів.

Класифікація відчуттів (дистантні і контактні; екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні; адекватні і неадекватні). Види відчуттів.

Загальні властивості (якість, інтенсивність, тривалість, локалізованість) та закономірності відчуттів (адаптація, взаємодія, сенсibilізація, синестезія, пороги чутливості – нижній абсолютний поріг чутливості, верхній абсолютний, поріг чутливості до розрізнення, закон Вебера-Фехнера; контраст відчуттів – одночасний, послідовний. Компенсаторні можливості відчуттів.

Тема 10. СПРИЙМАННЯ

Поняття про сприймання. Сприймання як перцептивна діяльність. Спостереження і спостережливість: роль моторних компонентів; спостереження і умови його ефективності. Спільне та відмінне у відчуттях і сприйманнях. Фізіологічна природа сприймань.

Характерні особливості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, аперцепція, осмисленість, узагальненість, вибірковість та ілюзії (пов'язані з особливостями будови ока; "ціле" і "частина"; переоцінка вертикальних ліній; перебільшення гострих кутів; рельєф і перспектива, що змінюються; "фігура" і "фон"; портретні; пов'язані з рухом об'єкта; сприймання розміру; кольорового зору).

Класифікація сприймань та їх види: зорове, слухове, дотикове, кінестезичне, нюхове і смакове; довільне і мимовільне; сприймання простору; часу; руху. Індивідуальні особливості сприймань.

Тема 11. ПАМ'ЯТЬ

Поняття про пам'ять. Підходи до визначення механізмів пам'яті.

Психологічні теорії пам'яті. Фізіологічні основи пам'яті.

Види пам'яті. Класифікація пам'яті: за модальністю (рухова, емоційна, наочно-образна, словесно-логічна), тривалістю зберігання (оперативна, короткочасна, довготривала), цілями діяльності (мимовільна, довільна).

Процеси пам'яті. Запам'ятовування та його види: мимовільне і довільне, механічне і логічне. Відтворення та його види: впізнавання, власне відтворення, пригадування, спогади. Уявлення пам'яті та їх особливості. Забування. Боротьба із забуванням. Умови і прийоми підвищення ефективності запам'ятовування.

Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті.

Тема 12. МИСЛЕННЯ

Поняття про мислення, його фізіологічні основи. Мислення і мовлення.

Процес розуміння. Розумові дії. Теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін). Мислительні операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, конкретизація, класифікація, систематизація.

Форми мислення: поняття, судження, міркування, умовивід.

Мислення як процес розв'язання задач. Етапи розв'язання задач (проблема, задача, гіпотеза, розв'язання).

Класифікація видів мислення: за формою (предметно-дійове, наочно-образне, абстрактно-логічне), характером розв'язаних задач (теоретичне, практичне), ступенем новизни (репродуктивне, творче).

Індивідуальні особливості мислення: глибина, широта, самостійність, критичність, гнучкість, послідовність, швидкість, творчий характер мислення.

Тема 13. УЯВА

Поняття про уяву. Випереджальне відображення у процесі уяви. Функції уяви. Характерні риси уяви. Фізіологічні основи уяви.

Засоби і прийоми створення нових образів уяви: аглютинація, гіперболізація, літота, акцентування, схематизація, типізація.

Види уяви: за змістом діяльності (художня, наукова, педагогічна, технічна); за участю волі та свідомості (мимовільна, довільна); за характером форм діяльності (відтворююча – репродуктивна, творча – продуктивна); за активністю діяльності (активна, пасивна). Фантазія, мрії.

Індивідуальні особливості уяви (за широтою: широка, вузька; за змістом: змістовна, малозмістовна; з перевагою зорових, або слухових уявлень; за яскравістю уявлень; за силою уяви; за реальністю).

Роль уяви в ігровій діяльності дитини та творчій діяльності дорослого.

Розділ IV. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 14. ПОЧУТТЯ ТА ЕМОЦІЇ

Поняття про почуття та їх роль в практичній діяльності людини. Функції почуттів. Емоційна сфера особистості. Характерні особливості почуттів. Закон Єркаса-Додсона. Фізіологічні основи почуттів: діяльність підкірки; утворення динамічних стереотипів в корі великих півкуль головного мозку.

Форми переживання почуттів: емоційний тон; прості емоції; настроїв, афект, стрес, фрустрація. Основні емоційні стани та їх зовнішній вираз (радість, подив, страждання, гнів, відраза, страх, сором, презирство, ревності).

Соціальна обумовленість людських почуттів. Почуття й особистість. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні (почуття прекрасного, величного, трагічного, комічного) практичні.

Тема 15. ВОЛЯ

Поняття про волю та вольову сферу особистості. Складові волі: вольові дії; вольові процеси; вольові якості. Проблема "свободи" волі та її розв'язання. Функції волі. Воля як саморегуляція діяльності людини.

Поняття про вольовий акт та його структуру: прагнення особистості, боротьба мотивів, ухвалення рішення та його реалізація. Умови успіху виконання рішень.

Вольові якості особистості та їх види: базальні (енергійність, терплячість витримка, сміливість) та системні (наполегливість тощо). Локус контролю (екстернальний, інтернальний).

Можливості виховання та самовиховання волі.

Розділ V. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Тема 16. ТЕМПЕРАМЕНТ

Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології "темперамент". Теорії темпераменту: гуморальна, конституціональна, фізіологічна. Фізіологічна основа темпераменту. Тип вищої нервової діяльності та темперамент.

Основні психічні властивості, які характеризують темперамент. Типи темпераментів (сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік) та їх психологічна характеристика (сенситивність, реактивність, активність, співвідношення активності та реактивності, темп реакції, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість).

Прояв типу темпераменту у трудовій та навчальній діяльності.

Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.

Тема 17. ХАРАКТЕР

Поняття про характер та його структуру. Характер та індивідуальність людини. Виразні ознаки характеру. Акцентуації рис характеру (циклоїдний, астеничний, сенситивний, шизоїдний, параноїдний, епілептоїдний, істероїдний, гіпертимний, дистимний, екстравертований).

Природні та соціальні передумови характеру.

Темперамент і характер. Взаємозв'язок характеру і зовнішнього вигляду людини.

Формування характеру.

Тема 18. ЗДІБНОСТІ

Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Загальні та спеціальні здібності. Кількісна та якісна характеристика здібностей. Тестування. IQ.

Природні передумови здібностей (спадковість, задатки). Формування здібностей. Умови розвитку здібностей: активність, навчання, виховання.

Рівні розвитку здібностей: недорозвинені здібності (олігофренія – ідіотія, імбецильність, дебільність), звичайні здібності, обдарованість, талант, геніальність.

Здібності та завдання профорієнтації.

5. Завдання навчальної практики із загальної психології

Термін	Зміст роботи та завдання	Зміст консультації керівника практики
I тиждень	Відвідання настановчої конференції, отримання завдань практики, оформлення першої помітки у щоденнику практики. Ознайомлення з програмою навчальної практики та вимогами до звітної документації. Вивчення нормативно-правових документів, що регламентують діяльність психологічної служби (положення про психологічну службу, функції практичного психолога, етичні принципи діяльності психолога). Ознайомлення з основними напрямками діяльності практичного психолога в освітніх та соціальних установах.	1-а консультація керівника практики: - щодо мети та завдань навчальної практики; - щодо вимог до ведення щоденника практики; - щодо структури та змісту звітної документації; - щодо особливостей діяльності психолога.
II тиждень	Ознайомлення з організацією роботи практичного психолога установи. Аналіз структури та матеріально-технічного забезпечення кабінету психолога (робоче місце психолога, наочні матеріали, інформаційні стенди, методичні матеріали). Вивчення основної документації практичного психолога: план роботи, журнал обліку діяльності, документація щодо психологічного супроводу. Аналіз функціональних обов'язків практичного психолога.	2-а консультація керівника практики: - щодо структури та організації роботи кабінету практичного психолога; - щодо видів документації психологічної служби; - щодо основних напрямів професійної діяльності психолога.
III тиждень	Поглиблення теоретичних знань із загальної психології. Опрацювання основних понять курсу (психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, структура особистості). Виконання навчальних завдань та тестів із загальної психології, спрямованих на узагальнення та систематизацію знань. Аналіз ролі психологічних знань у майбутній професійній діяльності психолога.	3-я консультація керівника практики: - щодо виконання теоретичних завдань із загальної психології; - щодо аналізу психологічних понять та категорій; - щодо узагальнення результатів самостійної роботи здобувачів.
IV тиждень	Узагальнення результатів проходження практики. Аналіз отриманої інформації про діяльність психологічної служби та роботу практичного психолога. Оформлення звітної документації: щоденник практики, індивідуальні завдання, аналітичні матеріали щодо організації роботи психологічної служби. Підготовка підсумкового звіту з навчальної практики.	4-а консультація керівника практики: - щодо оформлення звіту з практики; - щодо структури аналітичних матеріалів; - щодо підготовки підсумкових висновків та результатів практики.

6. Форми та методи контролю

Під час проходження навчальної практики із загальної психології здобувачі мають отримувати індивідуальні консультації у викладача, що керує практикою, з питань, які можуть виникнути під час практики.

Одним з обов'язків здобувачів є заповнення «Щоденника навчальної практики із загальної психології» за встановленим зразком (Додаток Б). У щоденнику практики необхідно послідовно висвітлити всі етапи роботи та форми контролю здобувача. Щоденник навчальної практики із загальної психології має бути поданий наприкінці проходження практики здобувачем.

Протягом усієї практики з боку керівника навчальної практики із загальної психології забезпечується безперервний контроль її ефективності, що виражається у консультаційних зустрічах та відмітках про виконання зазначеного виду діяльності у щоденнику практики здобувача.

По закінченню практики здобувачі надають на кафедру звітну документацію. На підставі поданих документів, керівник практики проводить оцінювання.

Оцінка за практику виставляється за підсумком результатів проведення відповідних завдань практики.

Результати проходження здобувачами практики обговорюються на підсумковій конференції здобувачів і на засіданні кафедри.

Кодекс академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті: <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/260.pdf>

Підсумкова оцінка визначається наступним чином:

Вид контролю	Максимальна кількість балів
Ведення щоденнику практики	20 балів
Оцінка керівника практики від Організації	20 балів
Представлення всіх матеріалів роботи у друкованому та електронному вигляді: Загальний звіт з навчальної практики. Заповнений щоденник практики. Аналіз діяльності психологічної служби установи. Аналіз основної документації практичного психолога. Аналіз кабінету практичного психолога (організація простору, матеріально-технічне забезпечення, методичні матеріали). Виконані навчальні завдання з курсу загальної психології відповідно до методичних рекомендацій практики. Підсумкові висновки та узагальнення результатів проходження практики.	40 балів

Захист Звіту навчальної практики із загальної психології	20 балів
Разом	100 балів

Критерії виставлення балів за окремі види контролю:

- 20 балів – чіткість, логічність, структурованість, повнота та акуратність представлених матеріалів, висока технічність їх письмового оформлення та методичного обґрунтування.

- 10 балів – розкриття основних методичних аспектів представлених матеріалів, незначне порушення логічних зв'язків, незначні неточності в аналізі матеріалів та труднощі в їх методичному обґрунтуванні. Середня технічність оформлення поданих матеріалів.

- 5 балів – формальний характер представлених матеріалів, які відображають несформованість вміння методичного обґрунтування відповідних елементів бази знань, недбале ставлення до оформлення складових звіту, низький рівень володіння практичними знаннями та вміннями.

- 0 балів – матеріали з практики не представлені.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання – залік

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	(зараховано)
82 – 89	B	(зараховано)
75 – 81	C	(зараховано)
64 – 74	D	(зараховано)
60 – 63	E	(зараховано)
35 – 59	FX	(не зараховано) з можливістю повторного складання
0 – 34	F	(не зараховано) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Здобувач допускається до складання заліку з практики у разі виконання програми практики у повному обсязі!

Зміст критеріїв оцінювання результатів практики:

Оцінка «зараховано» (90-100 балів) – усі завдання навчальної практики виконано у повному обсязі. Здобувач продемонстрував глибоке розуміння теоретичних положень загальної психології та вміння застосовувати їх під час аналізу діяльності психологічної служби. Виявлено здатність до самостійного аналізу професійної діяльності практичного психолога, організації роботи

психологічної служби, документації та матеріально-технічного забезпечення кабінету психолога. Здобувач виявив активність, зацікавленість у майбутній професії, ініціативність та відповідальне ставлення до виконання завдань практики. Звіт подано у встановлений термін, він містить усі структурні елементи та оформлений відповідно до вимог. У щоденнику здобувача-практиканта відображено зміст роботи протягом усього періоду проходження практики. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – «відмінно».

Оцінка «зараховано» (82-89 балів) – завдання навчальної практики виконано правильно, але окремі елементи подано недостатньо повно або потребують більш детального аналізу. Здобувач продемонстрував достатній рівень знань із загальної психології та здатність застосовувати їх під час аналізу діяльності психологічної служби. Виявлено зацікавленість у виконанні завдань практики та відповідальне ставлення до роботи. Звіт подано у встановлений термін, він містить усі структурні елементи та оформлений відповідно до вимог. Щоденник практики заповнений упродовж усього періоду практики. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – «дуже добре».

Оцінка «зараховано» (75-81 балів) – завдання практики виконано, проте не в повному обсязі. Під час виконання завдань допускалися окремі неточності або поверховий аналіз окремих аспектів діяльності психологічної служби. Здобувач продемонстрував базові знання з загальної психології та частково застосовував їх у процесі виконання практичних завдань. Звітна документація оформлена відповідно до основних вимог. У щоденнику практики відображено основний зміст виконаної роботи. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника від бази практики – «добре».

Оцінка «зараховано» (60-74 балів) – завдання навчальної практики виконано у неповному обсязі. Під час виконання завдань допущено помилки, аналіз діяльності психологічної служби та її документації має фрагментарний характер. Звітна документація оформлена з недоліками або частково не відповідає вимогам. Щоденник практики заповнений неповністю або містить неточності. У характеристиці-відгуку оцінка керівника від бази практики – «задовільно».

Оцінка «незараховано» (0-59 балів) – завдання навчальної практики не виконані або виконані у мінімальному обсязі. Здобувач не продемонстрував розуміння змісту професійної діяльності психолога та не виявив умінь аналізувати роботу психологічної служби. Звітна документація оформлена з грубими порушеннями або відсутня. Відсутній щоденник практики та характеристика-відгук або інші обов'язкові складові звітної документації.

7. Вимоги до Звіту

По закінченню терміну проходження навчальної практики із загальної психології здобувачі звітують про виконання програми практики. Звіт

оформлюється відповідно до вимог, встановлених випусковою кафедрою, та подається на перевірку керівнику практики від кафедри. Базою практики є університет, тому звітна документація перевіряється та оцінюється керівником практики від кафедри.

Звіт про результати проходження навчальної практики із загальної психології подається керівнику практики не пізніше ніж через тиждень після її завершення.

Звіт комплектується у вигляді пакету документів, який обов'язково включає: характеристику-відгук про проходження практики; загальний звіт з практики; заповнений щоденник практики; матеріали виконаних індивідуальних та навчальних завдань відповідно до методичних рекомендацій; аналітичні матеріали щодо діяльності психологічної служби; аналіз документації практичного психолога; аналіз організації кабінету психолога; підсумкові висновки щодо результатів проходження практики.

Загальний звіт з навчальної практики повинен містити наступну інформацію:

- опис мети та завдань навчальної практики;
- коротку характеристику діяльності психологічної служби та організації роботи практичного психолога;
- аналіз нормативної та робочої документації психологічної служби;
- опис організації кабінету практичного психолога та його матеріально-технічного забезпечення;
- опис виконаних навчальних та аналітичних завдань, передбачених програмою практики;
- характеристику отриманих результатів (набутих знань, умінь та початкових професійних компетентностей) під час проходження практики;
- висновки, у яких здобувач відображає власну оцінку результатів практики, рівень засвоєння знань із загальної психології, значення практики для формування уявлень про майбутню професійну діяльність психолога, а також пропозиції щодо удосконалення змісту та організації практики.

Звітна документація повинна бути оформлена акуратно, логічно структурована та відповідати встановленим вимогам щодо оформлення навчальних робіт. До звіту можуть додаватися додатки, що містять виконані завдання, схеми, таблиці, аналітичні матеріали та інші матеріали, які підтверджують виконання програми навчальної практики.

Вимоги щодо оформлення загального Звіту:

- Обсяг загального Звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору. До загального обсягу входять титульна сторінка, план (в ньому подано перелік звітної документації з вказаними сторінками), звітна документація, висновки та список джерел якими керувався здобувач під час проходження практики.

- Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А-4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнє та нижнє 2 см, ліве – 3 см, праве – 1,5 см.

- Титульна сторінка оформляється за встановленою формою (див. додаток А).
- Заголовки розділів виконуються великими літерами.

8. Підведення підсумків практики

Підсумки навчальної практики із загальної психології підводяться у процесі складання здобувачем заліку. Оцінка за практику враховується нарівні з іншими оцінками, що характеризують загальну успішність здобувача.

Здобувач, який не виконав програму практики або не подав у встановлений термін звітну документацію, а також отримав незадовільну оцінку під час захисту звіту, направляється на повторне проходження практики у період канікул або вирішується питання щодо подальшого навчання відповідно до встановлених правил закладу вищої освіти.

Підсумки проходження практики обговорюються на підсумковій (звітній) конференції здобувачів, яка проводиться не пізніше ніж через 10 днів після завершення практики. Під час конференції здобувачі презентують результати виконаної роботи, обговорюють отриманий досвід та діляться враженнями щодо проходження практики.

Результатом проходження навчальної практики із загальної психології є формування у здобувачів початкового уявлення про майбутню професійну діяльність психолога, ознайомлення з основними напрямками роботи психологічної служби та особливостями організації діяльності практичного психолога.

У результаті проходження навчальної практики здобувачі повинні продемонструвати достатній рівень:

- засвоєння основних теоретичних положень загальної психології та розуміння їх значення для майбутньої професійної діяльності психолога;
- розуміння структури та основних напрямів діяльності психологічної служби;
- уміння аналізувати нормативну та робочу документацію практичного психолога;
- здатності здійснювати аналіз організації роботи кабінету практичного психолога та його матеріально-технічного забезпечення;
- формування навичок аналітичного мислення, спостереження та узагальнення інформації.

Таким чином, реалізація програми навчальної практики із загальної психології спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання, формування у здобувачів уявлення про специфіку професійної діяльності психолога та підготовку до подальшого опанування професійно-орієнтованих дисциплін.

Отже, навчальна практика із загальної психології сприяє усвідомленню здобувачами значущості психологічних знань у майбутній професійній діяльності, формує первинні професійні орієнтири та забезпечує поступове входження здобувачів у сферу психологічної професії.

9. Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних документів

1. Базова література

1. Гоцуляк Н. Є. Психологічна служба: навчальний посібник [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 138 с.
2. Навчальна практика : метод. рек. для студ. спец. 053 «Психологія» / уклад. А. О. Вовк, Г. Є. Михальчишин. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 56 с.
3. Особистісно-професійне зростання: психологічні тренінги : навчально-методичний посібник / за ред. Л. В. Долинської, О. В. Темрук. 4-те вид. Київ : Каравела, 2024. 560 с.
4. Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навч.-метод. посібник. Суми : Університетська книга, 2024. 442 с.
5. Поясок Т. Б. Загальна психологія: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Квасник, В. В. Шаполова. Харків: ФОП Бровін О. В., 2023. 512 с.
6. Резван О. О Практикум із психології : навч. посібник / О. О. Резван, Н. С. Моргунова, О. В. Кір'янова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с.
7. Шаполова В. Загальна психологія : підручник. Харків : Кременчук. нац. ун-т, 2023. 396 с.
URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4aa53566-b633-43f8-ac51-542411ccdaf7/content>.

2. Додаткова література

1. Загальна психологія : підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2023. 464 с.
2. Кузьо О. Б. Основи психологічної практики : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2022. 184 с.
3. Онуфрієва Л. А., Чайковська О. М. Психологія міжособистісних взаємин та комунікації : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2021. 212 с.
4. Портницька Н. Ф., Савицька Н. С. Практикум із загальної психології : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 140 с.
5. Психологія : підручник / за ред. І. Ф. Аршави. Дніпро : ДНУ ім. О. Гончара, 2021. 320 с.

3. Електронні ресурси:

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Електронна бібліотека НАПН України : офіційний сайт. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>
3. Міністерство освіти і науки України : офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>.

6 Положення про психологічну службу системи освіти України : офіційний сайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>

10 Тестові завдання до тем

Розділ І. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЇ

Питання до теми:

1. Визначення психології як науки:
 - а) визначення психології як науки на різних етапах її розвитку;
 - б) психологія як наука про відображальну діяльність мозку яка регулює поведінку.
2. Поняття про психіку.
3. Психіка і свідомість:
 - а) поняття про свідомість;
 - б) структура свідомості і її основні психологічні характеристики.
4. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.
5. Будова і властивості нервової системи.
 - а) будова нейрону. Аферентні і еферентні нейрони;
 - б) будова центральної нервової системи.
6. Рефлекторна природа психічного.
7. Три основні блоки людського мозку.
 - а) характеристика енергетичного блоку переробки інформації;
 - б) характеристика блоку прийому і збереження інформації;
 - в) характеристика блоку програмування і регуляції дій людини;
8. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

ТЕСТИ

1. Реакція організму на подразнення, яка здійснюється за допомогою нервової системи – це:
 - а) відчуття;
 - б) рефлекс;
 - в) збудження;
 - г) реагування.
2. Вища інтегруюча форма психіки, яка склалася в процесі суспільно-історичного розвитку під впливом трудової діяльності та постійного спілкування за допомогою мови – це:
 - а) психіка;
 - б) свідомість;
 - в) самосвідомість;

г) рефлекс.

3. Перша експериментальна психологічна лабораторія була заснована в Німеччині у 1879 р.:

- а) В. Вундтом;
- б) І. П. Павловим;
- в) З. Фрейдом;
- г) А. Адлером.

4. Психологія:

а) це наука про виникнення і функціонування в діяльності індивідів психічного відображення реальності;

б) це наука про закономірності, механізми і факти психічного життя людини і тварин;

в) усі відповіді правильні;

г) усі відповіді неправильні.

5. Місце поєднання нервових клітин носить назву:

а) синапс; б) дендрит; в) нейрон; г) аксон.

6. У якому з наведених нижче варіантів відповіді дається визначення свідомості:

а) активна діяльність центральної нервової системи;

б) специфічно людська форма відображення і духовного освоєння дійсності, вища інтегруюча форма психіки людини;

в) природжена здатність організму реагувати на стимул зовнішнього і внутрішнього середовища;

г) автоматизоване виконання і регуляція доцільних дій.

7. За просторово-візуальне мислення відповідає:

а) права півкуля; б) ліва півкуля; в) обидві півкулі; г) лобні долі.

8. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

а) інстинкт;

б) рефлекс;

в) подразливість;

г) чутливість.

9. Етапів розвитку поглядів на предмет в історії психології є:

а) 2;

б) 3;

в) 4;

г) 5.

10. В якій з наведених груп вказані лише психічні явища:

а) наполегливість, гордість, запам'ятовування, уважність, інтерес, розуміння, здібності, вміння;

б) наполегливість, гордість, мелодія, інтерес, розуміння, здібності, спокій, прагнення, байдужість;

в) біль, уміння, акорд, розуміння, рух, шепотіння, впертість, уявлення, думка, наполегливість;

г) напруга, апетит, музика, думка, крик, цікавість.

11. Умовно виділяють блоки мозку. Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

12. Ліва півкуля головного мозку відповідає за:

- а) аналітико-синтетичну діяльність;
- б) синтетичну діяльність; в) аналітичну діяльність; г) просторову орієнтацію.

13. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг; г) інстинкт.

14. Складні видові форми поведінки тварин, організація і цілі яких генетично детерміновані, називаються:

- а) рефлексом;
- б) імпринтингом;
- в) інстинктом;
- г) подразливістю.

15. Вища форма психічного відображення, яка інтегрує всі інші форми відображення і властива лише людині, – це:

- а) мислення;
- б) самосвідомість;
- в) воля;
- г) пам'ять.

16. Перша експериментальна психологічна лабораторія була заснована В. Вундтом у Німеччині в:

- а) 1879 р.;
- б) 1921 р.;
- в) 1657 р.;
- г) 1780 р.

17. Знайти "зайве" поняття серед запропонованих:

- а) свідомість;
- б) психічний процес;
- в) психічний стан;
- г) психічні властивості.

18. До поділу психічних процесів на класи не входять:

- а) пізнавальні;
- б) емоційні;
- в) вольові;
- г) інтелектуальні.

19. Нервова клітина із відростками, що відходять від неї, називається:

- а) синапс; б) нейрон; в) аксон; г) дендрит.

20. Нейрони, що зв'язують своїми аксонами центральну нервову систему з рецепторами і проводять збудження від периферії до центра, називаються:

а) працюючими; б) стимулюючими; в) аферентними; г) еферентними.

Тема 2. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ. БУДОВА, ЗАВДАННЯ І МЕТОДИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Питання до теми:

1. Основні напрямки сучасної психології.
2. Місце сучасної психології в системі наук.
3. Структура і завдання сучасної психології.
4. Основні методологічні принципи сучасної психології.
5. Методи сучасної психології.
6. Конкретні методики психологічних досліджень.

ТЕСТИ

1. "Полотна художника чимало розповіли про нього як про особистість".

Описано метод:

- а) природного спостереження;
- б) тесту;
- в) вивчення продуктів діяльності;
- г) експерименту.

2. Метод тривалого, планомірного та цілеспрямованого опису психологічних особливостей на основі безпосереднього сприймання проявів цих особливостей у діяльності та поведінці дитини (людини) з обов'язковою систематизацією отриманих даних та формулюванням загальних висновків – це:

- а) спостереження; б) експеримент; в) тестування; г) бесіда.

3. Напрямок психології, що вивчає роль і дію неусвідомлюваних чинників, що визначають потреби й потяги особистості, її поведінку, – це:

- а) біхевіоризм; б) структурна психологія; в) психоаналіз;
- г) гуманістична психологія.

4. Сучасна психологія свої дослідження базує на:

- а) спостереженні та експериментах;
- б) спробах і помилках;
- в) інтуїції;
- г) інсайті.

5. "Завдання для учнів підібрані спеціально з метою виявлення рівня кмітливості та вміння логічно мислити". Описано метод:

- а) природного спостереження;
- б) тесту;
- в) вивчення продуктів діяльності;
- г) експерименту.

6. До допоміжних методів психології належить метод:

- а) спостереження; б) експерименту; в) тестів; г) всі відповіді неправильні.

7. "Люди від природи – хороші," – зазначають теоретики:

- а) психоаналізу;
- б) гуманістичної течії; в) гештальтпсихології; г) біхевіоризму.

8. Цікаво, що ранні дослідження інтелекту чи поведінки особистості ґрунтувалися на описах особистістю своїх відчуттів, набутого досвіду. Цей метод відомий як:

- а) спостереження;
- б) експеримент;
- в) самоспостереження;
- г) тест.

9. Оберіть правильний варіант відповіді стосовно біхевіоризму:

- а) предметом дослідження має несвідомі бажання людини;
- б) орієнтується на розкриття усіх потенційних можливостей людини;
- в) використовує схему "стимул – реакція";
- г) розуміє гештальт як форму, структуру, цілісну конфігурацію.

10. Точний і надійний метод психологічного дослідження, який дає змогу довільно спричинити те чи інше психічне явище, вплинути на його перебіг, зареєструвати все за допомогою спеціальних приладів, – це:

- а) природний експеримент;
- б) тест;
- в) лабораторний експеримент;
- г) включене спостереження.

11. Метод, який дає змогу вивчати особистість в умовах її трудової, творчої діяльності та в повсякденному житті за допомогою аналізу біографій, щоденників, творів художньої літератури, мистецтва, ручних виробів тощо, – це:

- а) спостереження;
- б) анкетування;
- в) метод аналізу продуктів діяльності;
- г) тест.

12. До допоміжних методів належить метод:

- а) спостереження; б) експерименту; в) тестів;
- г) всі відповіді неправильні.

13. До основних методів належить метод:

- а) спостереження;
- б) тестів;
- в) бесіди;
- г) анкетування.

14. Поняття "самоактуалізація" у психології належить:

- а) З.Фрейду; б) А. Маслоу; в) К. Юнгу; г) К.Роджерсу.

15. Поняття "піраміда потреб" у психологію ввів:

- а) З.Фрейд;
- б) К.Юнг;
- в) А. Маслоу;
- г) К.Роджерс.

16. Експеримент, що базується на управлінні поведінкою досліджуваних у звичних для них умовах, – це:

- а) лабораторний експеримент; б) природний експеримент;

в) приховане спостереження; г) включене спостереження.

17. Поняття "самореалізація" у психології належить:

- а) З.Фрейду;
- б) А. Маслоу;
- в) К. Юнгу;
- г) К.Роджерсу.

18. Метод вивчення властивостей і законів свідомості за допомогою рефлексивного спостереження – це метод:

- а) самоспостереження;
- б) спостереження; в) експерименту; г) тестів.

19. До основних методів психології належать:

- а) методи спостереження і анкетування;
- б) спостереження й експерименту;
- в) експерименту і тестів;
- г) опитування й експерименту.

20. До емпіричних методів дослідження не входить:

- а) самоспостереження;
- б) біографічний метод;
- в) аналіз продуктів діяльності;
- г) генетичний метод.

Тема 3. ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК ПСИХІКИ У ТВАРИН І ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Питання до теми:

1. Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії:

- а) відображення як загальна властивість матеріального світу;
- б) особливості відображення неорганічної матерії;
- в) біологічні форми відображення;
- г) виникнення чутливості як якісно нової форми відображення психіки.

2. Розвиток психіки в філогенезі:

- а) сенсорна стадія розвитку психіки;
- б) перцептивна стадія розвитку психіки; в) інтелектуальна стадія розвитку психіки;

3. Спілкування і мова тварин.

4. Залежність психіки від середовища і будови органів:

- а) психіка і середовище;
- б) психіка і еволюція нервової системи.

5. Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості.

6. Суттєві відмінності психіки людини і тварини.

ТЕСТИ

1. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

- а) інстинкт;

- б) рефлекс;
- в) таксис;
- г) навичка.

2. Виконувана за допомогою нервової системи реакція організму у відповідь на подразник – це:

- а) відчуття;
- б) рефлекс;
- в) реагування;
- г) збудження.

3. Інстинкт – це:

- а) вміння, набуті шляхом спроб і помилок;
- б) акт сприймання;
- в) стереотипна вроджена форма поведінки;
- г) результат навчання.

4. Допсихічна форма регуляції поведінки найпростіших тваринних організмів – це:

- а) таксиси; б) тропізми; в) імпритінг;
- г) чутливість.

5. У яких формах здійснюється пристосування тварин, що мають ланцюжкову нервову систему, до середовища:

- а) лише у формі інстинктів;
- б) у формі простих безумовних рефлексів;
- в) у формі інстинктів і простих безумовних рефлексів;
- г) у формі безумовних і найпростіших умовних рефлексів.

6. Здатність реагувати на біотично значущі об'єкти не в процесі безпосереднього контакту з ними, а на відстані (реакція на сигнал), завдяки чому організми можуть уникнути загрози для свого існування, або скористатися сприятливими умовами для життєдіяльності, – це:

- а) подразливість; б) навичка; в) здібність; г) чутливість.

7. Допсихічна форма регуляції поведінки найпростіших рослинних організмів – це:

- а) таксиси; б) тропізми; в) імпритінг; г) чутливість.

8. Таксиси:

а) елементарні безпосередні контактні рухові реакції найпростіших організмів;

б) здатність реагувати на біотичнозначущі об'єкти не в процесі безпосереднього контакту з ними, а на відстані (реакція на сигнал), завдяки чому організми можуть уникнути загрози для свого існування або скористатися сприятливими умовами для життєдіяльності;

в) вид поведінки, що набувається твариною за життя і фіксується в індивідуальному досвіді;

г) складна видова форми поведінки тварин, організація і цілі якої генетично детерміновані.

9. Для тварин, які перебувають на сенсорній стадії розвитку психіки, характерними формами поведінки є:

- а) навчіння;
- б) інстинкти;
- в) інтелектуальні форми поведінки;
- г) навички.

10. Одноклітинним живим організмам властиві:

- а) перцепція;
- б) подразливість;
- в) чутливість;
- г) усі перелічені властивості.

11. Інтелектуальна поведінка властива:

- а) тваринам, які мають нервову систему;
- б) багатьом тваринам з розвиненою центральною нервовою системою;
- в) окремим тваринам;
- г) усім тваринам.

12. Інтелектуальна форма поведінки тварин дає їм змогу:

- а) пристосовуватися до різних життєвих умов;
- б) узагальнювати всю отриману інформацію;
- в) відповідати на небезпечні впливи середовища;
- г) уникати небезпечних впливів середовища.

13. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг; г) інстинкт.

14. Складні видові форми поведінки тварин, організація і цілі яких генетично детерміновані, називаються:

- а) рефлексом;
- б) імпринтингом;
- в) інстинктом;
- г) подразливістю.

15. Складна, вроджена форма поведінки тварин, що забезпечує задоволення їхніх життєвих потреб, – це:

- а) інстинкт;
- б) рефлекс;
- в) подразливість;
- г) чутливість.

16. Здатність живого організму реагувати на біологічно значимі впливи середовища шляхом підвищення рівня своєї активності, зміни напрямку і швидкості рухів:

- а) чутливість;
- б) подразливість; в) орієнтування; г) імпритінг.

17. Вроджена біологічно зумовлена схильність до певної поведінки без участі мислення, навчання чи досвіду, що виникає як реакція на внутрішні чи зовнішні чинники, – це:

- а) ідеомоторика; б) персеверація; в) імпритінг; г) інстинкт.

18. До основних форм відображення не відносять:

- а) психічне; б) фізичне; в) музичне;
- г) фізіологічне.

19. О. М. Леонтьєв виділяє стадії розвитку психіки. Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

20. Сітчастий тип нервової системи відповідає наступному типу поведінки тварин:

- а) інстинктивній;
- б) індивідуально набутій;
- в) інтелектуальній;
- г) всі відповіді неправильні.

Розділ II. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ

Тема 4. ДІЯЛЬНІСТЬ

Питання до теми:

1. Активність і діяльність:

- а) потреба як джерело активності; б) види потреб;
- в) поняття про діяльність;
- г) якісна відмінність діяльності людини і поведінки тварини.

2. Структура діяльності.

3. Керування дією та контроль за нею.

4. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності.

5. Освоєння діяльності:

- а) виникнення навичок, їх структура; б) взаємодія навичок;
- в) виникнення умінь; г) формування звичок.

6. Основні види діяльності і їх розвиток у людини:

- а) психологічна характеристика ігрової діяльності;
- б) психологічна характеристика навчальної діяльності;
- в) психологічна характеристика трудової діяльності.

ТЕСТИ

1. Основними видами діяльності є:

- а) політична;
- б) художньо-естетична;
- в) усі відповіді правильні;
- г) усі відповіді неправильні.

2. Взірець, до якого прагне людина у своїй діяльності та поведінці, –

- а) мета; б) ціль; в) ідеал; г) ідол.

3. Елементом структури діяльності є:

- а) поведінка; б) активність; в) мета; г) усі відповіді неправильні.

4. Процес накопичення особистістю досвіду шляхом перетворення зовнішніх елементів предметної діяльності і спілкування у внутрішній план, називається:

а) виховання; б) навчання; в) інтеріоризація; г) усі відповіді неправильні.

3. Система уявлень і понять – це:

а) діяльність; б) вміння; в) звичка; г) знання.

4. Потреба виконувати ту чи іншу дію, схильність до певного способу дій – це:

а) вміння; б) навичка; в) діяльність; г) звичка.

5. Процес оволодіння системою знань, понять, умінь і навичок, необхідних для орієнтації в сучасному світі та для майбутньої професії, – це:

а) гра;

б) спілкування;

в) праця;

г) навчання.

6. Компонент діяльності, який забезпечує її раціональне, професійне виконання, – це:

а) вміння; б) навичка; в) знання; г) звичка.

7. Вироблена на основі знань і навичок система психічних і практичних дій, які забезпечують успішне виконання певного виду діяльності на елементарному або майстерному рівнях, – це:

а) навчання;

б) дія;

в) вміння;

г) навичка.

8. Система рухів, спрямованих на певний об'єкт з метою володіння ним чи його удосконалення, називається:

а) діяльністю;

б) дією;

в) навичкою;

г) працею.

9. Діяльнісний стан живих організмів як умова їхнього існування у світі – це:

а) потреба;

б) звичка;

в) діяльність;

г) активність.

10. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів, складають:

а) діяльність;

б) спрямованість;

в) дії;

г) мотиви.

11. Погляди особистості, які відповідають рівню її свідомості, життєвим домаганням, – це:

а) ідеали;

б) переконання;

- в) мрії;
- г) потяг.

12. Нестача, відсутність чогось, що порушує наш спокій і рівновагу, спонукає нас до діяльності, – це:

- а) мотив;
- б) спрямованість;
- в) бажання;
- г) потреба.

13. Діяльність людини, спрямована на освоєння та перетворення предметів, об'єктів навколишнього світу чи створення нових, для задоволення власних та суспільних потреб, – це:

- а) праця;
- б) навчання;
- в) гра;
- г) спілкування.

14. Найважливіша загальна властивість особистості, яка виявляється у цілеспрямованій активності, що реалізує потреби суб'єкта під час взаємодії з довколишнім середовищем:

- а) активність;
- б) діяльність;
- в) потреба;
- г) мотив.

15. Засвоєний суб'єктом спосіб виконання дій, який забезпечується сукупністю набутих знань і навичок:

- а) уміння; б) навичка; в) знання; г) рефлекс.

16. Те, для чого працює, за що бореться людина, чого вона хоче досягнути у своїй діяльності, – це:

- а) спрямованість;
- б) мета;
- в) мотив;
- г) мотивація.

17. Сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості незалежно від ситуації; характеризується інтересами, нахилами, переконаннями, ідеалами, у яких виражається світогляд людини, – це:

- а) спрямованість;
- б) мотивація;
- в) мотив;
- г) потреба.

18. Людська потреба в їжі є:

- а) природною за походженням, духовною за предметом;
- б) природною за походженням, матеріальною за предметом;
- в) культурною за походженням, матеріальною за предметом;
- г) культурною за походженням, духовною за предметом.

Тема 5. СПІЛКУВАННЯ

Питання до теми:

1. Поняття про спілкування, його багатоплановий характер. Єдність спілкування і діяльності.
2. Комунікативна сторона спілкування.
3. Інтерактивна сторона спілкування.
4. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною.
5. Зворотній зв'язок у спілкуванні.

ТЕСТИ

1. Спосіб розуміння партнера без осмислювання, коли емоційне входження у позицію іншої людини одразу ж призводить до відповідних власних дій, – це:
 - а) емпатія;
 - б) стереотипізація;
 - в) рефлексія;
 - г) каузальна атрибуція.
2. Спосіб розуміння партнера по спілкуванню через усвідомлене чи неусвідомлене уподібнення його характеристикам – це:
 - а) стереотипізація;
 - б) рефлексія;
 - в) емпатія;
 - г) каузальна атрибуція.
3. Мовлення – це:
 - а) процес відображення думок і почуттів;
 - б) процес спілкування засобами мови;
 - в) усі відповіді правильні;
 - г) усі відповіді неправильні.
4. Каузальна атрибуція:
 - а) ціннісна значущість, якої надає собі індивід загалом та окремим бокам своєї особистості, діяльності, поведінки;
 - б) емоційний аспект розуміння іншої людини, здатність емоційно відгукнутися на її проблеми;
 - в) інтерпретація суб'єктом чинників і мотив поведінки інших людей на основі власного досвіду проживання подібних ситуацій;
 - г) динамічна система уявлень людини про себе.
5. Процес використання людиною мови з метою спілкування:
 - а) спілкування; б) мовлення; в) мова;
 - г) діяльність.
6. Сприймання, класифікування й оцінка іншої людини на основі певних уявлень – це:
 - а) емпатія;
 - б) стереотипізація;
 - в) рефлексія;
 - г) каузальна атрибуція.

7. Внутрішнє мовлення – це:

- а) пасивне оволодіння мовою;
- б) самостійний, самобутній вид мовлення;
- в) розмова людини сама із собою;
- г) мовлення, яке виступає як фаза планування діяльності, формування

думок і пов'язане із зовнішнім мовленням.

8. Спілкування як обмін інформацією:

- а) комунікація; б) інтеракція; в) перцепція; г) ідентифікація.

9. Знайти зайве поняття:

- а) каузальна атрибуція;
- б) стереотипізація;
- в) самосвідомість;
- г) ідентифікація.

10. До невербальних засобів спілкування не належать:

- а) жести, міміка;
- б) слова, вигуки;
- в) паузи, сміх;
- г) взаємоположення партнерів, часові особливості спілкування.

11. Трансакція – це:

- а) бар'єр у спілкуванні;
- б) невербальний засіб спілкування;
- в) рефлексія;
- г) взаємодія в спілкуванні.

12. За В. Кан-Каліком виділяють основних функцій спілкування:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

13. Неправильно вказана сторона спілкування – це:

- а) інтерактивна; б) сигніфікативна; в) комунікативна; г) перцептивна.

14. Усвідомлення людиною того, чому вона справила таке враження на іншу людину і якими засобами вона це зробила:

- а) емпатія;
- б) стереотипізація;
- в) рефлексія;
- г) каузальна атрибуція.

15. Усвідомлення суб'єктом того, як він сприймається і оцінюється іншими індивідами або спільнотами; аналіз власного психічного стану:

- а) стереотипізація;
- б) рефлексія;
- в) ефект "ореолу";
- г) ефект "новизни".

16. Невербальні засоби спілкування – жести, міміка, пантоміміка – належать до:

- а) паралінгвістичних; б) екстралінгвістичних;

в) просторово-часових; г) оптико-кінетичних.

17. Мовленнєве спілкування відбувається за допомогою:

- а) пози, жестів;
- б) мовлення;
- в) показу трудових чи інших дій;
- г) демонстрації предметів спілкування та їх зображень.

18. Г. Андрєєва визначає взаємопов'язані сторони спілкування:

- а) комунікативну, перцептивну, інтерактивну;
- б) взаємовідносин, перцептивну, інтерактивну;
- в) взаємовпливу, взаємовідносин, перцептивну;
- г) пізнання людей, взаємовпливу, взаємовідносин.

19. За В. Кан-Каліком виділяють основні функції спілкування:

- а) взаємовідносин, інформації, взаємовпливу, пізнання людей;
- б) взаємовідносин, перцептивну, інтерактивну, інформації;
- в) пізнання людей, взаємовпливу, взаємовідносин, інтерактивну;
- г) комунікативну, перцептивну, інтерактивну, взаємовідносин.

20. Невербальні засоби спілкування плач, паузи, сміх, темп мовлення

належать до:

- а) паралінгвістичних; б) екстралінгвістичних;
- в) просторово-часових; г) оптико-кінетичних.

Тема 6. МІЖОСОБОВІ ВІДНОСИНИ У ГРУПАХ І КОЛЕКТИВАХ

Питання до теми:

1. Класифікацію груп у соціальній психології.
2. Відміна колективу від інших груп.
3. Суть соціометрії, референтометрії.
4. Інтеграція в групах і колективах.

ТЕСТИ

1. Група, в якій об'єднуються на основі симпатій, антипатій, любові, інтересів:

- а) мала група; б) референтна група;
- в) неформальна група; г) велика група.

2. Група, в якій кожна особистість приймається такою, якою вона є, має можливість самореалізуватися, – це:

- а) мала група;
- б) неформальна група; в) референтна група; г) велика група.

3. Малі групи є контактними:

- а) завжди; б) інколи; в) ніколи; г) немає правильної відповіді.

4. Група, що не має юридично зафіксованого статусу, але характеризується складеною системою міжособистісних стосунків:

- а) неофіційна; б) офіційна; в) дифузна;
- г) низько розвинена.

5. Вкажіть групу високого рівня розвитку:

- а) асоціація;

- б) дифузна;
- в) корпорація;
- г) колектив.

6. Група низького рівня розвитку, цілі якої не суперечать суспільним:

- а) колектив;
- б) корпорація;
- в) просоціальна асоціація;
- г) асоціальна асоціація.

7. Ставлення суб'єкта до інших членів колективу, як до самого себе, і до себе – як до всіх інших в своєму колективі:

- а) згуртованість;
- б) адекватне покладання відповідальності;
- в) колективістська ідентифікація.
- г) психологічна сумісність.

8. Експериментальна процедура, за допомогою якої можна виявити коло осіб, значущих для суб'єкта стосовно якостей його особистості, способів поведінки, думок, ціннісних орієнтацій:

- а) соціометрія;
- б) соціограма;
- в) соціоматриця;
- г) референтометрія.

9. Група згуртована, має постійний основний склад, існує протягом відносно тривалого часу, її члени мають спільну мету, досягнення якої постійно вимагає тісної інтеграції та взаємодії:

- а) асоціація;
- б) дифузна група;
- в) корпорація;
- г) колектив.

10. Прийняття суб'єктом думки групи з метою уникнення конфлікту; зовнішня згода за внутрішньої незгоди:

- а) нонконформізм;
- б) нігілізм;
- в) конформізм;
- г) колективістське самовизначення.

11. Становище, яке посідає індивід або група серед інших людей чи

- а) престиж;
- б) статус;
- в) авторитет;
- г) лідерство.

12. Ступінь міцності соціально-психологічних зв'язків у групі виражає:

- а) колективістське самовизначення;
- б) згуртованість;
- в) адекватне покладання відповідальності;
- г) колективістська ідентифікація.

13. Карта групової диференціації:

- а) соціограма;
- б) соціометрія;
- в) референтність;
- г) референтометрія.

14. Ізольовані при соціометричному дослідженні отримують виборів:

- а) 1-2;
- б) 3-4;
- в) 0;
- г) 5-6.

15. Знехтувані при соціометричному дослідженні отримують:

- а) 1-2 вибори;
- б) 3-4 вибори;
- в) жодного вибору;
- г) негативні вибори.

16. Лідер групи є:

- а) соціометричною зіркою;
- б) референтометричною зіркою;
- в) прийнятим;
- г) ізольованим.

17. Вчителі, які створюють гарний психологічний клімат у класі, мають стиль керування та спілкування:

- а) ліберальний;
- б) демократичний;
- в) авторитарний;
- г) усі відповіді правильні.

18. Методику дослідження внутрішньо групових стосунків запропонував:

- а) А. Маслоу;
- б) К. Роджерс;
- в) З. Фрейд;
- г) Дж. Морено.

19. ЦОЄ колективу розшифровується як:

- а) ціннісно-орієнтаційна єдність;
- б) цілеспрямовано організоване єднання;
- в) централізація об'єктивної єдиноначальності;
- г) центрально організоване єдиновладдя;

20. Конформізм – це:

а) прийняття суб'єктом думки групи з метою уникнення конфлікту; зовнішня згода за внутрішньої незгоди;

б) експериментальна процедура, за допомогою якої можна виявити коло осіб, значущих для суб'єкта стосовно якостей його особистості, способів поведінки, думок, ціннісних орієнтацій;

в) ставлення суб'єкта до інших членів колективу як до самого себе, і до себе – як до всіх інших в своєму колективі;

г) становище, яке посідає індивід або група серед інших людей чи груп.

Тема 7. ОСОБИСТІСТЬ

Питання до теми:

1. "Індивід", "особистість", "індивідуальність", ознаки цих понять.
2. Структура особистості, її компоненти.
3. Мотиви діяльності особистості, види мотивів.
4. Самооцінка особистості та рівень домагань.

ТЕСТИ

1. Свідомий індивід з індивідуально виявленими своєрідними розумовими, емоційно-вольовими та фізичними властивостями, що включений в суспільно-корисну діяльність і займає певне місце в суспільному житті, – це характеристика:

- а) людини;
- б) особистості;
- в) індивіда;
- г) індивідуальності.

2. Діяльнісний стан живих організмів як умова їхнього існування у світі – це:

- а) потреба;
- б) звичка;
- в) діяльність;
- г) активність.

3. Перше народження особистості відбувається в:

- а) 1 рік;
- б) 2-3 роки;
- в) 14-16 років;
- г) 18-21 рік.

4. Вперше ми замислюємось над своїм місцем у суспільстві, над тим, хто ми є, в:

- а) дошкільному віці;
- б) молодшому шкільному віці;
- в) підлітковому віці;
- г) юнацькому віці.

5. Сукупність цілеспрямованих, усвідомлених дій, що передбачають позитивний наслідок, задоволення власних і соціальних потреб, інтересів, складають:

- а) діяльність;
- б) спрямованість;
- в) дії;
- г) мотиви.

6. Погляди особистості, які відповідають рівню її свідомості, життєвим домаганням, – це:

- а) ідеали;
- б) переконання;
- в) мрії;

г) потяги.

7. Спонування до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб, у яких виявляється активність суб'єкта, – це:

а) мотив; б) ціль; в) мета; г) звичка.

8. Нестача, відсутність чогось, що порушує наш спокій і рівновагу, спонукає нас до діяльності, – це:

а) мотив;
б) спрямованість;
в) бажання;
г) потреба.

9. Взірець, до якого прагне людина у своїй діяльності та поведінці, – це:

а) мета;
б) ціль;
в) ідеал;
г) ідол.

10. Прагнення досягти цілей того ступеня складності, на який людина вважає себе здатною:

а) рівень домагань;
б) самооцінка;
в) самосвідомість;
г) образ "Я".

11. Сукупність стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості незалежно від ситуації; характеризується інтересами, нахилами, переконаннями, ідеалами, у яких виражається світогляд людини, – це:

а) спрямованість;
б) мотивація;
в) мотив;
г) потреба.

12. Те, для чого працює, за що бореться людина, чого вона хоче досягнути у своїй діяльності, – це:

а) спрямованість;
б) мета;
в) мотив;
г) мотивація.

13. Впертість дитини на 3 році життя, прагнення діяти самостійно, заяви "Я сам" пов'язані з:

а) завищеною самооцінкою; б) заниженою самооцінкою; в) поганим характером;
г) становленням самосвідомості.

14. Особистість – це:

а) носій індивідуально-своєрідних рис;
б) поєднання психологічних особливостей людини, що утворюють її своєрідність, відмінність від інших людей;
в) соціалізований індивід, який втілює найсуттєвіші соціально значущі властивості;

г) одиничний представник людського роду.

15. Підсистема структури особистості, яка виявляється у спілкуванні з іншими людьми і в якій особистісне виступає як прояв групових взаємовідносин, а групове – в конкретній формі проявів особистості:

а) інтеріндивідна; б) інтроіндивідна; в) метаіндивідна; г) позаіндивідна.

16. Автором структури особистості з інтеріндивідною; інтроіндивідною та метаіндивідною підструктурами є:

а) І. Павлов;

б) З. Фрейд;

в) А. Петровський;

г) П. Анохін.

17. Псевдорозумне пояснення людиною своїх бажань, вчинків, проте зумовлене причинами, визнання яких загрожувало б втратою самоповаги:

а) сублімація;

б) раціоналізація; в) заперечення; г) фантазія.

18. Знайти зайве:

а) інтереси;

б) переконання; в) прагнення; г) установки.

19. До прагнень не належать:

а) мрії;

б) ідеали;

в) пристрасті;

г) потяги.

20. Неправильно вказана підструктура установки:

а) динамічна;

б) когнітивна;

в) емоційно-оцінна;

г) поведінкова.

Розділ III. ПІЗНАВАЛЬНА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. УВАГА

Питання до теми:

1. Поняття про увагу та її фізіологічні основи.

2. Види і форми уваги:

а) мимовільна увага; б) довільна увага;

в) післядовільна увага.

3. Структура (властивості) уваги:

а) стійкість і концентрація уваги; б) переключення уваги;

в) розподіл уваги; г) обсяг уваги.

4. Шляхи керування увагою учнів.

ТЕСТИ

1. Загальмовані, відносно слабші збудження порівняно з домінуючими О. Ухтомський називав:

а) домінантними;

- б) непрямыми;
- в) субдомінантними;
- г) незворотніми.

2. Чи можлива інтелектуальна діяльність особистості без уваги?

- а) неможлива;
- б) можлива;
- в) можлива частково;
- г) всі відповіді правильні.

3. Увага – це:

- а) психічний процес, який забезпечує сприйняття об'єкта;
- б) форма психічної діяльності людини, що виявляється у її спрямованості та зосередженості свідомості на об'єкті, при одночасному абстрагуванні від інших;

в) психічний пізнавальний процес, що виявляється у зосередженості на об'єкті, який має для людини актуальне значення;

- г) психічний стан зосередженості на актуальному об'єкті.

4. Найефективнішою для навчального процесу є:

- а) мимовільна увага;
- б) довільна увага;
- в) післядовільна увага;
- г) усі відповіді правильні.

5. Англійський фізіолог, який порівняв нашу нервову систему із лійкою:

- а) Чарльз Скот Шерінгтон;
- б) Зігмунд Фрейд;
- в) Абрахам Маслоу;
- г) Карл Роджерс.

6. Поняття "післядовільна " увага було введено у науковий обіг:

- а) І. Павловим;
- б) М. Добриніним;
- в) А. Петровським;
- г) П. Анохіним.

7. Викресліть зайве:

- а) мимовільна увага;
- б) післядовільна увага;
- в) сенсорна увага;
- г) довільна увага.

8. Принцип домінанти був введений:

- а) П. Анохіним;
- б) А. Петровським;
- в) Г. Костюком;
- г) О. Ухтомським.

9. Концентрація уваги – це:

- а) можливість утримати в сфері уваги водночас кілька об'єктів;
- б) тривалість зосередження уваги на об'єкті;
- в) ступінь зосередження уваги на об'єкті;

г) перенесення уваги з одного предмета на інший.

10. Свідомо спрямоване зосередження особистості на предметах та явищах навколишньої дійсності, на внутрішній діяльності:

- а) мимовільна увага; б) післядовільна увага; в) внутрішня увага;
- г) довільна увага.

11. Навмисне перенесення уваги з одного предмета на інший, якщо цього потребує діяльність:

- а) переключення;
- б) стійкість;
- в) відволікання;
- г) концентрація.

12. Викресліть зайве:

- а) стійкість;
- б) відволікання; в) концентрація; г) домінанта.

13. Тривалість зосередження на об'єктах діяльності:

- а) концентрація;
- б) стійкість;
- в) відволікання;
- г) переключення.

14. Тахістоскоп – прилад для дослідження:

- а) пам'яті;
- б) уваги;
- в) мислення;
- г) уяви.

15. Міра інтенсивності зосередження уваги на об'єктах, що є предметом розумової або фізичної діяльності:

- а) переключення;
- б) стійкість;
- в) концентрація;
- г) розподіл.

16. Кількість об'єктів, які можуть бути охоплені увагою і сприйняті в найкоротший час:

- а) стійкість уваги;
- б) концентрація уваги;
- в) обсяг уваги;
- г) переключення уваги.

17. За допомогою тесту Бурдона (метод коректурної проби) можна дослідити:

- а) пам'ять;
- б) увагу;
- в) мислення;
- г) уяву.

18. Людина, зосереджуючись на одному, не помічає іншого. Це вказує на важливу закономірність уваги:

- а) стійкість;

б) переключення; в) відволікання; г) вибірковість.

19. Форма уваги, при якій вона спрямовується на аналіз діяльності психічних процесів, думок, переживань:

а) зовнішня; б) внутрішня; в) довільна;
г) мимовільна.

20. Під час внутрішньої уваги чутливість органів чуття:

а) знижується;
б) підвищується;
в) не змінюється;
г) змінюється в залежності від особливостей цих органів.

Тема 9. ВІДЧУТТЯ

Питання до теми:

1. Поняття про відчуття: а) визначення відчуття;
б) погляди на природу відчуттів;
в) роль відчуттів в житті та діяльності людини.
2. Рефлекторна природа відчуттів та сприймань:
а) поняття про аналізатор;
б) процес виникнення відчуттів.
3. Класифікація та види відчуттів:
а) особливості екстероцептивних відчуттів;
б) характеристика інтероцептивних відчуттів;
в) пропріоцептивні відчуття і їх особливості.
4. Загальні властивості і закономірності відчуттів:
а) якість, інтенсивність, тривалість відчуттів; б) пороги відчуттів;
в) явище адаптації;
г) явище синестезії і сенсibiliзації;
д) компенсаторні можливості відчуттів.

ТЕСТИ

1. Відчуття, що несуть інформацію про стан внутрішніх органів:
а) екстероцептивні відчуття; б) інтероцептивні відчуття;
в) пропріоцептивні відчуття; г) температурні відчуття.
2. Зниження чутливості аналізатора під впливом тривалої чи постійної дії подразника (стимулу) – це:
а) адаптація;
б) синестезія;
в) сенсibiliзація;
г) взаємодія відчуттів.
3. Суб'єктивне відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу в корі головного мозку внаслідок їх безпосереднього впливу на наші органи чуття – це:
а) сприймання;
б) відчуття;
в) увага;

г) уява.

4. Яке з наведених визначень відчуття є найбільш повним та правильним:

а) відчуття є процесом опосередкованого відображення людиною особливостей предметів та явищ об'єктивного світу;

б) відчуття є процесом безпосереднього відображення людиною предметів та явищ зовнішнього світу у їх взаємозв'язках та відношеннях;

в) відчуття є відображенням у мозку людини окремих особливостей, якостей предметів та явищ об'єктивної дійсності внаслідок їх безпосереднього впливу на аналізатори;

г) відчуття – це відображення мозком предметів та явищ у всій сукупності їх особливостей, коли вони безпосередньо діють на аналізатори.

5. Відчуття виникають при:

а) відсутності безпосереднього впливу стимулів; б) безпосередньому впливі фізичних стимулів; в) пошуковій діяльності індивіда;

г) опосередкованому впливі психічних стимулів.

6. Про яку закономірність відчуттів говориться у висловлюваннях: "холодний колір", "гострий погляд", "м'який голос":

а) адаптація;

б) сенсibiliзація;

в) синестезія;

г) компенсація.

7. Відповідь організму на безпосередній вплив зовнішніх стимулів – це:

а) сприймання;

б) відчуття;

в) мислення;

г) пам'ять.

8. Залежно від міри контакту органів чуття з подразниками розрізняють чутливість:

а) розсіяну та скупчену;

б) первинну та вторинну;

в) основну та похідну;

г) контактну та дистантну.

9. До екстероцептивних відчуттів не належать:

а) статичні;

б) зорові;

в) слухові;

г) нюхові.

10. Викресліть зайве:

а) екстероцептивні відчуття;

б) інтероцептивні відчуття;

в) пропріоцептивні відчуття;

г) температурні відчуття.

11. Пропріоцептивні відчуття відображують:

а) властивості предметів та явищ зовнішнього світу;

б) рухи органів тіла і його стан;

- в) інформацію про стан внутрішніх органів;
- г) терморегуляцію та теплообмін організму з навколишнім середовищем.

12. Властивість, за якою відрізняється певний колір від будь-якого іншого при однаковій їх світлості та насиченості, – це:

- а) яскравість кольору;
- б) світлість кольору;
- в) кольоровий тон;
- г) насиченість кольору.

13. Ахроматичні кольори розрізняються лише за:

- а) мірою світлості;
- б) насиченістю кольору;
- в) яскравістю кольору;
- г) кольоровим тоном.

14. Найменше зростання або зниження голосності, яке може відчувати людське вухо, дорівнює:

- а) 1 децибелу;
- б) 10 децибелам;
- в) 100 децибелам;
- г) 1000 децибелам.

15. Звукочутлива частина вуха, що знаходиться у його центральній частині, – це:

- а) барабанна перетинка;
- б) кортіїв орган;
- в) ковадло;
- г) молоточок та стремено.

16. Відчуття дають знання про міру рівності та рельєфності поверхні предметів, яка відчувається при їх обмацуванні:

- а) больові; б) статичні; в) тактильні;
- г) кінестетичні.

17. Порогом відчуття називають:

а) такий рівень інтенсивності подразника, який здатний викликати відчуття;

- б) особливість, якою одне відчуття відрізняється від інших;
- в) пристосування органу чуття до подразника;
- г) взаємодію відчуттів.

18. Вкажіть неправильну назву порогу відчуттів:

- а) абсолютний;
- б) диференційний;
- в) розрізнення;
- г) середній.

19. Органічні відчуття сигналізують про:

- а) положення тіла у просторі;
- б) голод, спрагу, втому;
- в) міру рівності та рельєфності поверхні предметів;
- г) властивості предметів та явищ зовнішнього світу.

20. Абсолютний поріг відчуттів буває:

- а) диференційний та інтенсивний;
- б) середній та знижений;
- в) нижній та верхній;
- г) великий та малий.

Тема 10. СПРИЙМАННЯ

Питання до теми:

1. Поняття про сприймання: а) визначення сприймання; б) що спільного і відмінного в відчуттях і сприйманнях?
2. Характерні особливості сприймання.
3. Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість: а) роль моторних компонентів у сприйманні; б) спостереження і умови його ефективності.
4. Класифікація сприймань та їх види: а) сприймання простору; б) сприймання часу; в) сприймання руху.

ТЕСТИ

1. Дівчина завмерла від подиву: лише тепер вона помітила коника-стрибунця, який вдало сховався на соломинці, подібній за забарвленням до його тіла, став ніби її продовженням, замаскувався. Подібні явища відбуваються за принципом:

- а) цілісності;
- б) структурності;
- в) ілюзії;
- г) співвідношення фону та об'єкта.

2. Викривлене сприймання реально існуючих предметів чи явищ називається:

- а) предметність; б) аперцепція; в) ілюзія; г) структурність.

3. Закони організації сприймання запропоновані:

- а) біхевіористами; б) гештальтистами; в) фрейдистами; г) гуманістами.

4. Яке з наведених визначень є найбільш повним та правильним:

а) сприймання – це відображення найбільш суттєвих якостей та особливостей предметів у їх сукупності;

б) сприймання – це синтез відчуттів;

в) сприймання – це психічний процес відображення в мозку предметів та явищ у цілому, у всій сукупності їх особливостей при безпосередній дії на органи чуття;

г) сприймання – це безпосереднє відображення людиною предметів та явищ зовнішнього світу.

5. Яка закономірність сприймання проявляється в таких фактах: миску, яка стоїть на столі, ми сприймаємо як круглу, хоча її зображення на сітчатці ока має форму еліпсу; сніг ми сприймаємо білим і в рожевих променях вечірнього сонця, і в сутінках:

- а) аперцепція;
- б) константність;
- в) ілюзія;
- г) обдуманість.

6. Яке з наведених визначень аперцепції є правильним:

- а) аперцепція – це негативний вплив попереднього досвіду на сприймання;
- б) аперцепція – це позитивний вплив попереднього досвіду на сприймання;
- в) аперцепція – це залежність сприймання від попереднього досвіду людини;
- г) аперцепція – це залежність сприймання від об'єктивних особливостей об'єкта.

7. Сприймання виникають при:

- а) відсутності безпосереднього впливу стимулів;
- б) безпосередньому впливі стимулів;
- в) пошуковій діяльності індивіда;
- г) опосередкованому впливі психічних стимулів.

8. За формою існування матерії не виділяють наступний вид сприймання:

- а) сприймання болю;
- б) сприймання часу;
- в) сприймання простору;
- г) сприймання руху.

9. Сприймання та відчуття:

- а) не пов'язані;
- б) іноді пов'язані;
- в) частково пов'язані;
- г) пов'язані.

10. Неправильно вказаний вид сприймання за змістом:

- а) слухове сприймання;
- б) сприймання часу;
- в) сприймання простору;
- г) сприймання руху.

11. Сприймання простору не відбувається за допомогою:

- а) зорового аналізатора;
- б) кінестетичного аналізатора;
- в) слухового аналізатора;
- г) смакового аналізатора.

12. Здатність помічати в об'єктах малопомітні, але важливі для розуміння їх суті, ознаки:

- а) активність;
- б) спостережливість;
- в) рішучість;
- г) наполегливість.

13. Засенсорними особливостями не виділяють такий вид сприймання:

- а) зорове сприймання;

- б) слухове сприймання;
- в) смакове сприймання;
- г) естетичне сприймання.

14. Вкажіть рядок, у якому правильно названі основні властивості сприймання:

- а) цілісність, константність, предметність;
- б) аперцепція, ілюзії, тривалість;
- в) осмисленість, ілюзії, вразливість;
- г) вибірковість, безпосередність, адекватність.

15. Синкретичне сприймання характеризується:

- а) нерозчленованістю сприйманого;
- б) динамічністю; в) емоційністю; г) рішучістю.

16. Розглядаючи Місяць в телескоп офіцер прийняв гори за башти фортеці, пастор – за дзвіницю, а світська дама змогла "побачити" закохані пари, які обіймаються (Гольбах). Тут ідеться про таку особливість сприймання:

- а) константність;
- б) аперцепція;
- в) ілюзія;
- г) виділення предмета з фону.

17. Напрямок психології, що вивчає організацію сприйняття – це:

- а) біхевіоризм; б) психоаналіз; в) гештальтизм;
- г) гуманістична психологія.

18. Здатність системи аналізаторів забезпечувати сприймання, компенсувати неістотні зміни параметрів предмету:

- а) предметність сприймання; б) константність сприймання;
- в) цілісність сприймання; г) структурність сприймання.

19. За відношенням до психічного життя не виділяють наступний вид сприймання:

- а) кінестетичне сприймання;
- б) інтелектуальне сприймання;
- в) емоційне сприймання;
- г) естетичне сприймання.

20. Для константності сприймання важливим є:

- а) активність людини;
- б) динамічні стереотипи;
- в) емоційність;
- г) опосередкований контакт.

Тема 11. ПАМ'ЯТЬ

Питання до теми:

1. Поняття про пам'ять. Психологічні теорії пам'яті.
2. Основні положення фізіологічних, фізичних та біохімічних теорій пам'яті.
3. Види пам'яті.
4. Запам'ятовування та його види. Умови ефективного запам'ятовування.

5. Види відтворення.
6. Забування та боротьба з ним.
7. Індивідуальні особливості процесів пам'яті.

ТЕСТИ

1. Пригадування - це:
 - а) відтворення, яке вимагає напруження нервових сил, вольових зусиль;
 - б) відтворення при повторному сприйманні об'єкта;
 - в) цільовий аналіз інформації;
 - г) поновлення в пам'яті образів конкретних об'єктів, які виникли у корі головного мозку в момент сприймання.
2. Ви намагаєтеся відшукати потрібний термін під час перекладу статті у:
 - а) сенсорній пам'яті;
 - б) оперативній пам'яті;
 - в) короткочасній пам'яті;
 - г) довготривалій пам'яті.
3. Процес відновлення інформації, повернення її із "сховища" у свідомість носить назву:
 - а) запам'ятовування;
 - б) відтворення;
 - в) збереження;
 - г) впізнавання.
4. Неправильно названий основний процес пам'яті:
 - а) запам'ятовування;
 - б) зберігання;
 - в) повернення;
 - г) відтворення;
5. За тривалістю утримання матеріалу, що запам'ятовується не виділяють:
 - а) емоційну пам'ять; б) короткочасну пам'ять;
 - в) довготривалу пам'ять; г) оперативну пам'ять.
6. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за характером психічної активності:
 - а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна;
 - б) образна, рухова, механічна, словесно-логічна, емоційна;
 - в) слухова, довільна, образна, рухова, словесно-логічна, короткочасна;
 - г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.
7. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за участю аналізаторів:
 - а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна, короткочасна;
 - б) образна, рухова, механічна, словесно-логічна, емоційна;
 - в) слухова, рухова, смакова, зорова, нюхова;
 - г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.
8. Яке з наведених визначень пам'яті є найбільш повним і правильним:

а) пам'ять - збереження раніше придбаних вражень;

б) пам'ять - це психічний процес використання раніше придбаного досвіду в практичній діяльності;

в) пам'ять - це заснована на відчуттях та сприйманнях здібність людини збагатити свій досвід;

г) пам'ять - це здібність нервової системи набувати, зберігати та відтворювати досвід.

9. "Знайомий стрибнув на підніжку трамвая і гукнув мені свій номер телефону. Я намагався скомбінувати цифри у значущу модель, та вони "розтанули" у закутках мозку через лічені секунди". Цифри залишаються в мозку протягом 15-25 секунд у:

а) сенсорній пам'яті; б) семантичній пам'яті;

в) короткочасній пам'яті; г) довготривалій пам'яті.

10. Неправильно названий вид пам'яті залежно від матеріалу, який запам'ятовується:

а) образна пам'ять;

б) словесно-логічна пам'ять;

в) рухова пам'ять;

г) інтелектуальна.

11. Помилкове сприймання незнайомої людини як знайомої вказує на:

а) асоціацію за схожістю; б) асоціацію за суміжністю;

в) асоціацію за контрастом; г) причинно-наслідкову асоціацію.

12. Не є різновидом відтворення:

а) впізнавання;

б) ретроактивне гальмування;

в) спогади;

г) пригадування.

13. В якому з варіантів дана правильна класифікація видів пам'яті за змістом, залежно від того, що запам'ятовується і відтворюється:

а) образна, рухова, словесно-логічна, емоційна;

б) образна, рухова, зорова, словесно-логічна, емоційна;

в) слухова, довільна, образна, рухова словесно-логічна, короткочасна;

г) образна, рухова, словесно-логічна, тактильна.

Образи уявлень пам'яті, які мають нав'язливий характер, носять назву:

а) ремінісценція;

б) персеверація;

в) ідеомоторика;

г) синестезія.

14. Основних процесів пам'яті розрізняють:

а) 2;

б) 3;

в) 4;

г) 5.

15. Письменник, змальовуючи пейзаж, широко використовує порівняння з метою досягти максимальної образності в передачі явищ. Які асоціації становлять основу образних виразів?

а) асоціації за схожістю; б) асоціації за суміжністю; в) асоціації за контрастом;

г) асоціації за схожістю та контрастом.

16. За яких умов сильніше проявляється ретроактивне гальмування?

а) заучуваний матеріал більший за обсягом, і час, протягом якого він заучується триваліший;

б) матеріал менший за обсягом, а час заучування коротший;

в) матеріал менший за обсягом, а час заучування триваліший;

г) матеріал більший за обсягом, а час заучування коротший.

17. Що є необхідною умовою ефективності мимовільного запам'ятовування?

а) зовнішні умови;

б) дієве ставлення до матеріалу, який входить у зміст діяльності;

в) дія з предметом є необхідною умовою тільки при мимовільному запам'ятовуванні пізнавального матеріалу;

г) продуктивність мимовільного запам'ятовування не залежить від дії з предметом.

18. Час та кількість повторів, потрібних для запам'ятовування певного об'єму матеріалу – критерій:

а) швидкості запам'ятання;

б) точності запам'ятання;

в) об'єму запам'ятання.

г) самостійності запам'ятання.

19. Образну, словесно-логічну, емоційну та рухову пам'ять виділяють за критерієм:

а) за тривалістю утримання матеріалу;

б) за активністю;

в) за процесами пам'яті;

г) залежно від матеріалу, який запам'ятовується.

Тема 12. МИСЛЕННЯ

Питання до теми:

1. Поняття про мислення.

2. Зв'язок мислення і мови.

3. Основні процеси мислення.

4. Логічні форми мислення.

5. Процес розв'язання задач.

6. Індивідуальні особливості мислення.

ТЕСТИ

1. Умовивід – це:

а) форма мислення, що відображає зв'язки між предметами;

б) форма мислення, при якій на основі кількох суджень роблять нове;
 в) процес мислення, визначення подібності та відмінності між предметами;

г) мислительна операція, що полягає у поділі в думках складного об'єкта на окремі частини.

2. Уявне відокремлення властивостей від об'єкта, виділення окремих його частин, елементів – це:

- а) синтез;
- б) узагальнення;
- в) аналіз;
- г) абстрагування.

3. Поєднання окремих компонентів об'єкта в єдине ціле називається:

- а) аналізом; б) дедукцією; в) індукцією; г) синтезом.

4. Абстрагування – це:

а) поділ у думках складного об'єкта на окремі частини;
 б) миттєве усвідомлення розв'язання проблеми;
 в) уявне відокремлення істотних властивостей предмета від несуттєвих ознак;

г) уявне згрупування предметів за загальними та істотними ознаками.

5. Судження: "Київ – столиця України" є:

- а) загальним; б) одиничним; в) частковим; г) збірним.

6. Яке з наведених визначень поняття є правильним і точним:

а) це форма мислення, є найбільш повним відображенням ознак предметів і явищ навколишнього світу;

б) це форма мислення, яка відображає за допомогою слова сутність того чи іншого предмета;

в) це форма мислення, яка являє собою узагальнення предметів та явищ навколишнього світу;

г) це форма мислення, яка виражає за допомогою слова різні ознаки предметів та явищ об'єктивної дійсності.

7. В якому варіанті названі основні розумові операції:

- а) порівняння, аналіз, сприймання, синтез, узагальнення;
- б) аналіз, синтез, узагальнення, конкретизація, розуміння;
- в) аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, конкретизація;
- г) узагальнення, розуміння, міркування, аналіз, синтез.

8. Аналіз, інтерпретація та інтеграція стимулів в єдиний цілісний образ – це:

- а) сприймання; б) мислення; в) відчуття; г) пам'ять.

9. Дії з об'єктами, відображеними в образах, уявленнях і поняттях про них:

- а) пізнання;
- б) інтелектуальні дії;
- в) праксичні дії;
- г) розумові дії.

10. Упорядкування знань на підставі гранично широких спільних ознак груп об'єктів:

- а) абстрагування;
- б) аналіз;
- в) систематизація;
- г) порівняння.

11. Не є судженням наступні речення:

- а) "Хто це?"
- б) "Це вагомий доказ".
- в) "Ця квітка – біла".
- г) "Сума внутрішніх кутів трикутника дорівнює 180 градусам".

12. Неправильно названий вид умовиводів:

- а) за аналогією;
- б) частковий;
- в) індуктивний;
- г) дедуктивний.

13. Виберіть відповідь, яка вірно характеризує зв'язок мовлення і мислення:

- а) мислення і мовлення єдині, але не тотожні;
- б) мислення і мовлення існують незалежно одне від одного;
- в) мислення і мовлення тотожні;
- г) власне людське мислення не обов'язково спирається на мову.

14. Мисленнєва операція розкладання цілого на частини, компоненти, виділення окремих ознак, елементів, зв'язків, відношень тощо:

- а) абстрагування;
- б) конкретизація;
- в) аналіз;
- г) синтез.

15. У чому виявляється розуміння того чи іншого об'єкта:

- а) у відображенні об'єкта окремо від усіх інших;
- б) у переліченні його ознак і властивостей;
- в) у розкритті зв'язків і відношень цього об'єкта з іншими об'єктами;
- г) у спостереженні за об'єктом.

16. Знайти зайве поняття:

- а) порівняння;
- б) судження;
- в) умовисновок;
- г) міркування.

17. Ступінь проникнення у сутність явища:

- а) глибина мислення;
- б) самостійність мислення;
- в) широта мислення;
- г) критичність мислення.

18. Внутрішнє мовлення – це:

- а) пасивне володіння мовою;

- б) самотійний, самотній вид мовлення;
- в) розмова людини з самим собою;
- г) мовлення, яке виступає як фаза планування діяльності, формування думок і пов'язана із зовнішнім мовленням.

19. Здатність адекватно оцінювати об'єктивні умови і власну активність:

- а) широта мислення;
- б) критичність мислення;
- в) глибина мислення;
- г) самотійність мислення.

20. Соціально обумовлений психічний процес пошуку і відкриття істотно нового, опосередкованого і узагальненого відображення дійсності шляхом її аналізу і синтезу:

- а) мислення;
- б) уява;
- в) пам'ять;
- г) увага.

Тема 13. УЯВА

Питання до теми:

1. Поняття про уяву, та її фізіологічні основи.
2. Процес утворення образів уяви.
3. Види уяви та їх особливості.
4. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.

ТЕСТИ

1. Створення нових образів шляхом підкреслення певних рис – це:
 - а) схематизація;
 - б) аналогія;
 - в) аглютинація;
 - г) акцентування.
2. Перебільшення певної ознаки чи якості предмета або явища з метою підсилення художнього враження – це:
 - а) акцентування; б) гіперболізація; в) схематизація; г) літота.
3. Уява – це:
 - а) створення в корі головного мозку нових образів на основі набутого досвіду;
 - б) пригадування образів раніше сприйнятих предметів і явищ;
 - в) створення нових образів шляхом виокремлення тих чи інших рис предмета;
 - г) суб'єктивне відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу в корі головного мозку внаслідок їх безпосереднього впливу на наші органи чуття.

Прийом створення нових образів уяви шляхом поєднання окремих частин, наявних у нашій свідомості образів та уявлень, – це:

- а) аналогія;

- б) схематизація;
- в) літота;
- г) аглютинація.

4. "Виділення істотного, збірного й втілення в окремому образі".

Описано такий прийом творчої уяви, як:

- а) схематизація;
- б) типізація;
- в) літота;
- г) аглютинація.

5. Створення нових образів уяви за схожістю з іншими, наявними –

- а) літота;
- б) схематизація;
- в) аналогія;
- г) аглютинація.

6. Створення людиною нових композицій на основі старих образів або оригінального чуттєвого досвіду – це:

- а) уява;
- б) пам'ять;
- в) міркування;
- г) уважність.

7. Зіставлення у нашій уяві явищ чи предметів для надання їм більшої виразності, яскравості – це:

- а) порівняння;
- б) аналогія;
- в) літота;
- г) аглютинація.

8. Яке з наведених визначень уяви є найбільш точним і правильним:

- а) уява – це процес побудови людиною образів об'єктів;
- б) уява – це психічна діяльність, наприкінці якої здійснюється побудова нових форм уявлень чи думок;
- в) уява – це процес побудови людиною на основі придбаного нею досвіду об'єктів, які вона не уявляла та не уявляє;
- г) уява – це сукупність уявлень про навколишню дійсність.

9. Як називається побудова образів уяви, яка здійснюється шляхом об'єднання елементів, узятих з інших уявлень:

- а) доповнення;
- б) аглютинація;
- в) акцентування;
- г) типізація.

10. Художній прийом применшення ознак предмета чи явища – це:

- а) аглютинація;
- б) схематизація;
- в) літота;
- г) аналогія.

11. Локатор створений людиною подібно до будови вуха кажана, літаючі апарати – до птахів. Цей прийом створення нових образів за схожістю з іншими, наявними називається:

- а) акцентування;
- б) аглютинація;
- в) порівняння;
- г) аналогія.

12. Образ Котигорошка є:

- а) літотою;
- б) аглютинацією;
- в) схематизацією;
- г) порівнянням.

13. Залежно від участі волі в діяльності уяви її поділяють на:

- а) тривалу та напружену;
- б) мимовільну та довільну;
- в) активну та пасивну;
- г) репродуктивну та творчу.

14. Творчу уяву виділяють за критерієм:

- а) змісту діяльності;
- б) участі волі;
- в) характеру діяльності;
- г) активності.

15. Процес створення людиною образів бажаного майбутнього:

- а) мрія;
- б) думка;
- в) сновидіння;
- г) фантазія.

16. Вкажіть рядок, де правильно вказані прийоми створення образів

- а) мрія, аглютинація, аналогія;
- б) літота, схематизація, акцентування;
- в) аналогія, думка, порівняння;
- г) аглютинація, фантазія, акцентування.

17. Уява притаманна: а) вищим тваринам;

- б) усім тваринам;
- в) тваринам і людині;
- г) лише людині.

18. Образ кентавра є:

- а) літотою;
- б) аглютинацією;
- в) схематизацією;
- г) порівнянням.

Розділ IV. ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ОСОБИСТОСТІ

Тема 14. ПОЧУТТЯ ТА ЕМОЦІЇ

Питання до теми:

1. Поняття про почуття та їх роль в практичній та пізнавальній діяльності:

а) визначення почуттів; б) особливості почуттів.

2. Фізіологічні основи почуттів:

а) діяльність підкірки;

б) утворення динамічних стереотипів в корі великих півкуль головного мозку.

3. Форми переживання почуттів:

а) емоціональний тон; б) прості емоції; в) афекти;

г) стресові стани; д) настрої, тощо

4. Основні емоційні стани та їх зовнішній вираз.

5. Почуття і особистість. Вищі почуття і їх види.

ТЕСТИ

1. Стрес пов'язаний з:

а) прогресуючим виснаженням резервів організму;

б) неочікуваною гострою ситуацією;

в) ризиком; г) всі відповіді правильні.

2. Знайти зайве поняття:

а) стрес; б) емоції; в) мрії; г) афект.

3. До вищих почуттів не належать:

а) інтелектуальні;

б) вольові; в) естетичні; г) моральні.

4. Переживання людиною свого ставлення до діяльності:

а) моральні почуття;

б) естетичні почуття;

в) інтелектуальні почуття;

г) праксичні почуття.

5. Радість, сум, гнів, сором:

а) почуття;

б) думки;

в) чутки;

г) фантазії.

6. Розрізняють емоції:

а) складені та розвинуті; б) непомітні та помітні; в) прості та складні;

г) прості та непрості.

7. Почуття притаманні:

а) і людині, і тваринам;

б) лише людині;

в) вищим тваринам;

г) лише тваринам.

8. Стенічні емоції та почуття:

а) посилюють активність, спонукають до діяльності;

б) пригнічують людину, зменшують її активність;

в) ніяк не впливають на людину;

г) постійно супроводжують людину.

9. Інформаційну теорію почуттів та емоцій розробив:

а) І. Павлов; б) П. Анохін; в) Ч. Дарвін; г) П. Симонов.

10. Загальний емоційний стан, що своєрідно забарвлює на певний час діяльність людини, характеризує її життєвий тонус. Виразно на щось конкретне не спрямований:

а) афект;

б) пристрасть;

в) настрій;

г) лють.

11. Специфічні людські, узагальнені переживання ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції:

а) фрустрація;

б) стрес; в) афект; г) почуття.

12. Емоції притаманні:

а) і людині, і тваринам;

б) лише людині;

в) лише тваринам;

г) вищим тваринам.

13. Своєрідний емоційний стан, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості та діяльності у стані безнадійності, втрати перспективи:

а) стрес;

б) пристрасть;

в) афект;

г) фрустрація.

14. Сильні, стійкі, тривалі почуття, які захоплюють людину, володіють нею і виявляються в орієнтації всіх прагнень особистості в одному напрямку, у зосередженні їх на одній меті:

а) афекти;

б) пристрасті;

в) стреси;

г) настрої.

15. Естетичні почуття – це:

а) почуття, в яких виявляється стійке ставлення людини до суспільних подій, до інших людей, до самої себе;

б) переживання людиною свого ставлення до діяльності;

в) переживання краси в явищах природи, у праці, у гармонії барв, звуків, рухів і форм;

г) емоційний відгук на ставлення особистості до пізнавальної діяльності в широкому її розумінні;

16. Сильне короткочасне збудження, що виникає раптово, оволодіває людиною так сильно, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки:

- а) афект; б) стрес; в) настрій;
- г) фрустрація.

17. Астенічні емоції та почуття:

- а) посилюють активність, спонукають до діяльності;
- б) пригнічують людину, зменшують її активність;
- в) ніяк не впливають на людину;
- г) постійно супроводжують людину.

18. Любов до знань, допитливість, чуття нового – це:

- а) інтелектуальні почуття;
- б) естетичні почуття; в) моральні почуття; г) праксичні почуття.

19. Суперечливе, одночасне двоїсте емоційне переживання людини щодо тієї самої події або об'єкта (наприклад, задоволення і незадоволення, симпатії і антипатії, любові і ненависті тощо) – це:

- а) праксичні почуття;
- б) стрес;
- в) амбівалентність почуттів;
- г) фрустрація;

20. Афект – це:

а) специфічні людські, узагальнені переживання ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції;

б) загальний емоційний стан, що своєрідно забарвлює на певний час діяльність людини, характеризує її життєвий тонус. Виразно на щось конкретне не спрямований;

в) своєрідний емоційний стан, характерною ознакою якого є дезорганізація свідомості та діяльності у стані безнадійності, втрати перспективи;

г) сильне короткочасне збудження, що виникає раптово, оволодіває людиною так сильно, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки.

Тема 15. ВОЛЯ

Питання до теми:

1. Поняття про волю: а) вольові дії; б) вольові процеси; в) вольові якості; г) проблема "свободи" волі і її розв'язання.
2. Вольовий акт і його структура.
3. Вольові якості особистості. Самовиховання волі

ТЕСТИ

1. Здатність швидко піднімати активність до необхідного рівня - йдеться про таку вольову якість особистості, як:

- а) витримка;
- б) сміливість;
- в) енергійність;

г) наполегливість.

2. Найважливішим етапом вольового акту, в якому і виявляється воля людини є:

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4.

3. Пізнавальні процеси стають довільними в:

- а) дошкільному віці;
- б) молодшому шкільному віці;
- в) підлітковому віці;
- г) були такими від народження.

4. Виберіть правильне твердження стосовно волі:

- а) є результатом еволюції;
- б) вроджене явище;
- в) передається по спадковості;
- г) є результатом навчання і виховання.

5. 3 етап вольового акту – це:

- а) прийняття рішення;
- б) вибір шляхів і засобів;
- в) виконання рішення;
- г) виникнення прагнення.

6. Представники цього напрямку вивчення волі заперечують її обумовленість, вважаючи, що людина – вільна від усього. Це:

- а) гештальтистський напрямок;
- б) психоаналітичний; в) детерміністичний; г) індетерміністичний.

7. Вміння підтримувати інтенсивність роботи на заданому рівні за умов виникнення внутрішніх перешкод – це така вольова якість:

- а) енергійність; б) терплячість; в) витримка;
- г) сміливість.

8. До базальних (первинних) вольових якостей особистості не відноситься:

- а) енергійність;
- б) витримка;
- в) сміливість;
- г) наполегливість.

9. В основі вольової системи людини лежать базальні (первинні) вольові якості Їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

10. Здатність швидко гальмувати власні дії, що заважають при виконання прийнятого рішення, - йдеться про:

- а) наполегливість;

б) терплячість; в) витримку; г) сміливість.

11. Відносно стійкі, незалежні від конкретної ситуації психічні утворення, які вказують на досягнутий особистістю рівень володіння собою. Йдеться про:

- а) вольові якості особистості;
- б) боротьбу мотивів;
- в) мимовільні дії;
- г) довільні дії.

12. 2 етап вольового акту носить назву:

- а) прийняття рішення;
- б) виникнення прагнення;
- в) виконання рішення;
- г) вибір шляхів і засобів.

13. Екстернальний локус контролю свідчить про:

- а) силу волі людини;
- б) емоційність особи;
- в) приписування відповідальності за власні дії зовнішнім обставинам;
- г) приписування відповідальності власним здібностям, або зусиллям.

14. В основі вольової системи людини лежать вольові якості. Їх називають:

- а) базальні (первинні);
- б) системні (вторинні);
- в) базальні (вторинні);
- г) системні (первинні).

15. Здатність при виникненні небезпеки зберігати стійкість організації психічних функцій, не знижуючи якості і продуктивності діяльності – це:

- а) енергійність;
- б) сміливість;
- в) витримка;
- г) наполегливість.

16. До складових волі не належать:

- а) вольові якості;
- б) вольові процеси;
- в) вольові дії;
- г) адаптивність.

17. Вчені детерміністичного напрямку вивчення волі вважають, що:

- а) людина є абсолютно незалежною від обставин;
- б) людина залежна від оточуючого середовища, вчиняє під впливом обставин;
- в) людина відділена від середовища;
- г) все залежить від "вищої" сили.

18. Воля – це:

- а) усвідомлене, цілеспрямоване прагнення діяти певним чином і переборювати труднощі заради поставленої мети;
- б) форма психічного відображення, що проявляється у здатності до вибору дій, пов'язаних з подоланням зовнішніх чи внутрішніх перешкод;

- в) боротьба з реальними зовнішніми і внутрішніми перешкодами;
- г) вміння досягати поставленої мети.

19. Похідна системна (вторинна) якість, що вказує на досягнення людиною мети без зменшення енергії при здоланні перешкод, - це:

- а) наполегливість;
- б) енергійність; в) сміливість; г) витримка.

20. Вольовий акт складається із декількох етапів, їх:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

Розділ V. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 16. ТЕМПЕРАМЕНТ

Питання до теми:

1. Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології "темперамент".
2. Фізіологічною основою темпераменту.
3. Основні психічні властивості, які характеризують темперамент.
4. Типи темпераментів та їх психологічна характеристика.
5. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності людини.

ТЕСТИ

1. За І. П. Павловим, холеричний темперамент характеризується:
 - а) силою, рівноваженістю, інертністю нервових процесів;
 - б) силою, рівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
 - в) силою, нерівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
 - г) слабкістю, нерівноваженістю, інертністю нервових процесів.
2. Встановіть ступінь зв'язку між темпераментом і характером особистості:
 - а) зв'язку між ними немає, це незалежні властивості;
 - б) по суті це тотожні властивості;
 - в) зв'язок є, і він тісний;
 - г) зв'язок дуже слабкий.
3. Здатність нервової системи витримувати великі навантаження — ця характеристика називається:
 - а) силою;
 - б) активністю;
 - в) рухливістю;
 - г) рівноваженістю.
4. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується нерівноваженістю процесів збудження і гальмування:
 - а) холерик;
 - б) флегматик;

- в) сангвінік;
- г) меланхолік.

5. Індивідуальне поєднання стійких психічних особливостей особистості, що визначають типові для неї способи поведінки і життєдіяльності в конкретних ситуаціях – це:

- а) характер;
- б) темперамент;
- в) спрямованість;
- г) здібності.

6. За І. П. Павловим, флегматичний темперамент характеризується:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
- б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- в) силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- г) слабкістю, неуврівноваженістю, інертністю нервових процесів.

7. У людей з яким типом темпераменту найважче виробити такі якості, як витримка і самоконтроль:

- а) у меланхоліка;
- б) у сангвініка;
- в) у флегматика;
- г) у холерика.

8. До індивідуально-психологічних особливостей особистості не належить:

- а) спрямованість;
- б) темперамент;
- в) характер;
- г) сприймання.

9. Гіппократ вважав, що переважання в організмі крові визначає наявність цього типу темпераменту. Це:

- а) сангвінічний темперамент;
- б) холеричний темперамент;
- в) флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

10. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується врівноваженістю та інертністю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик; б) флегматик;
- в) сангвінік; г) меланхолік.

11. За І. П. Павловим, сангвінічний темперамент характеризується:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
- б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- в) силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- г) слабкістю, неуврівноваженістю, інертністю нервових процесів.

12. За Гіппократом, переважання в організмі чорної жовчі визначає наявність певного типу темпераменту. Йдеться про:

- а) сангвінічний темперамент;

- б) холеричний темперамент;
- в) флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

13. Якому типу темпераменту відповідає слабкий тип нервової системи, що характеризується слабкістю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик;
- б) флегматик;
- в) сангвінік;
- г) меланхолік.

14. Гіппократ пов'язував переважання в організмі лімфи із цим темпераментом. На його думку це:

- а) сангвінічний темперамент;
- б) холеричний темперамент;
- в) флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

15. Гіппократ вважав, що переважання в організмі жовчі визначає наявність цього типу темпераменту. Йдеться про:

- а) сангвінічний темперамент;
- б) холеричний темперамент;
- в) флегматичний темперамент;
- г) меланхолічний темперамент.

16. Якому типу темпераменту відповідає сильний тип нервової системи, що характеризується врівноваженістю та рухливістю процесів збудження і гальмування:

- а) холерик;
- б) флегматик;
- в) сангвінік;
- г) меланхолік.

17. Який тип темпераменту характеризується високою сенситивністю:

- а) меланхолік;
- б) сангвінік;
- в) флегматик;
- г) холерик.

18. Ця характеристика темпераменту вказує на особливості реакції особистості на подразники, що виявляються в темпі, силі та формі відповіді, а найяскравіше – в емоційній вразливості, і відображуються на ставленні особистості до навколишньої дійсності та до самої себе. Це:

- а) пластичність;
- б) реактивність;
- в) ригідність;
- г) сенситивність.

19. Міра чутливості до явищ, що стосуються особистості, визначається цією властивістю темпераменту. Це:

- а) резистентність; б) пластичність; в) сенситивність; г) ригідність.

20. За І. П. Павловим, меланхолічний темперамент характеризується:

- а) силою, врівноваженістю, інертністю нервових процесів;
- б) силою, врівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- в) силою, неуврівноваженістю, рухливістю нервових процесів;
- г) слабкістю нервових процесів.

ТЕМА 17. ХАРАКТЕР

Питання до теми:

1. Поняття про характер.
- 2 Структура характеру. Акцентуація рис характеру: а) риси характеру і становлення особистості;
б) типи акцентуації рис характеру.
3. Природні і соціальні передумови рис характеру:
а) характер і темперамент;
б) соціальні передумови характеру.
4. Формування характеру.

ТЕСТИ

1. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Майже завжди вирізняється добрим та навіть трохи піднесеним настроєм, високим життєвим тонусом, енергійністю; спостерігається постійне прагнення до лідерства, зокрема неформального; висока комунікабельність – з нерозбірливістю у виборі знайомств; легко адаптується до нових умов; дуже погано переносить самотність, розмірений режим, одноманітне оточення, монотонну справу; для такої особистості властиві переоцінка своїх можливостей та надмірно оптимістичні плани на майбутнє":

- а) шизоїдний;
- б) гіпертимний;
- в) циклоїдний.
- г) істероїдний.

2. Вкажіть на правильну тезу щодо формування характеру. Він є:

- а) вродженим;
- б) набутиим;
- в) більше набутиим, ніж вродженим;
- г) більше вродженим, ніж набутиим.

3. Сукупність основних, найбільш стійких якостей особистості, що сформувалися впродовж життя і виявляються в діях, вчинках та поведінці, - це:

- а) темперамент;
- б) спрямованість;
- в) характер;
- г) здібності.

4. Відношення до людей, до діяльності, приватної власності, а також відношення до себе входять до структури:

- а) характеру;
- б) діяльності;
- в) свідомості;
- г) здібностей.

5. Цей термін перекладається з грецьк. як "риса", "прикмета", "відбиток". Йдеться про одну із індивідуально-психологічних особливостей особистості. Це:

- а) спрямованість;

- б) характер;
- в) мотив;
- г) свідомість.

6. Вкажіть, в якому рядку названі лише компоненти структури характеру:

- а) спрямованість темперамент, воля, емоції, здібності;
- б) спрямованість, воля, емоції, темперамент, мотивація;
- в) спрямованість, переконання, розумові риси, емоції, самосвідомість;
- г) спрямованість, розумові риси, воля, емоції, темперамент.

7. Повнота характеру – це:

- а) всебічний розвиток основних його структурних компонентів: розумових, моральних, емоційно-вольових;
- б) твердість і незалежність особистості в її прагненнях і переконаннях, у боротьбі за досягнення окреслених цілей;
- в) енергійні дії, завзяття та активність в діяльності, боротьба за доведення справи до кінця, незважаючи на різні перешкоди;
- г) єдність усіх компонентів характеру.

8. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Часто плачуть. Люблять мучити тварин, дратувати молодших, знущатися над немічними. У дитячих компаніях поведуться як диктатори. Типові риси – жорстокість, владність, самолюбство":

- а) шизоїдний;
- б) психастенічний;
- в) епілептоїдний;
- г) істероїдний.

9 Термін "характер" був запропонований:

- а) І. П. Павловим;
- б) Платоном;
- в) Арістотелем;
- г) Теофрастом.

10. До складу якого симптомокомплексу рис в структурі характеру входять гідність, скромність, відповідальність:

- а) ставлення до праці;
- б) ставлення до інших людей;
- в) ставлення до самої себе;
- г) ставлення до предметів та явищ дійсності.

11. У ситуаціях, які ставлять перед особистістю вимоги діяти згідно з суспільними ідеалами, нормами, правилами поведінки, на передній план виходять:

- а) моральні риси характеру;
- б) вольові риси характеру;
- в) емоційні риси характеру;
- г) інтелектуальні риси характеру.

12. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Підкоряються будь-яким авторитетам, більшості в групі. Основне життєве кредо – "бути, як всі. Схильні до моралізаторства й консерватизму":

а) конформний; б) гіпертимний; в) циклоїдний. г) істероїдний.

13. Назвіть неправильну назву типу підліткових акцентуацій характеру (за А. Є. Лічком):

а) нестійкий;
б) ригідний;
в) астеноневротичний;
г) психастенічний.

14. Знайдіть поняття, що відрізняється від інших за певною ознакою:

а) тактовність;
б) байдужість;
в) емпатійність;
г) ініціативність.

15. Яке з наведених нижче тверджень щодо формування характеру є найбільш точним:

а) характер залежить від оточення, в якому людина живе;
б) сформований характер людини не піддається корекції;
в) характер формується до 5 років;
г) характер формується та проявляється в діяльності та спілкуванні, залежить від світогляду людини.

16. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру. "Підвищена збудливість, схильність до апатії. Люблять перебувати вдома самі. Важко переживають навіть незначні неприємності. Настрій змінюється від піднесеного до пригніченого. На зауваження реагують дратівливо":

а) шизоїдний;
б) гіпертимний;
в) циклоїдний.
г) істероїдний.

17. Надмірне посилення окремих рис характеру, яке виявляється у вибірковій уразливості особистості щодо певних психічних впливів поруч із нормальною і навіть підвищеною стійкістю до інших:

а) акцентуація;
б) психопатія;
в) агресія;
г) фрустрація.

18. Вкажіть кількість основних типів акцентуацій характеру за А. Є. Лічком:

а) 9;
б) 10;
в) 11;
г) 12.

19. Вкажіть кількість основних типів акцентуацій за К. Леонгардом:

а) 9;

- б) 10;
- в) 11;
- г) 12.

20. На основі характеристики визначте тип акцентуації характеру.
"Головна риса – егоцентризм, потребують постійної уваги до своєї особи.
Виражена схильність до театральності, хизування."

- а) шизоїдний;
- б) гіпертимний;
- в) циклоїдний.
- г) істероїдний.

ТЕМА 18. ЗДІБНОСТІ

Питання до теми:

1. Поняття про здібності:
2. Кількісна і якісна характеристика здібностей.
3. Природні передумови здібностей:
 - а) задатки як природні передумови здібностей; б) здібності і спадковість.
4. Формування здібностей. Рівні розвитку здібностей:
5. Здібності і завдання профорієнтації.

ТЕСТИ

1. В якому з наведених нижче варіантів відповідей дається визначення геніальності:

- а) здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги;
- б) рівень розвитку здібностей, що виявляються у творчій діяльності, результати якої мають історичне значення у житті суспільства, у розвитку науки, літератури, мистецтва;
- в) видатні індивідуальні здібності людей в одній чи кількох галузях;
- г) це загальна здатність психіки пристосовуватись до нових обставин та умов життя.

2. Вкажіть правильне визначення здібностей:

- а) це синтез індивідуально-типологічних особливостей особистості, що є умовами успішного здійснення певної діяльності;
- б) це здатність особистості до певного виду діяльності;
- в) це властивість особистості, яка виявляється у високому рівні виконання певного виду діяльності;
- г) це сукупність основних найбільш стійких якостей особистості, що сформувалися впродовж життя і виявляються в діях, вчинках та поведінці.

3. Індивідуальні особливості особистості, що забезпечують успіх оволодіння загальними знаннями для реалізації різних видів діяльності:

- а) потреби;
- б) задатки;
- в) загальні здібності;
- г) спеціальні здібності.

4. Поняття "здібності" і "задатки":

- а) тотожні;
- б) нічим не поєднані;
- в) здібності формуються на основі задатків;
- г) задатки формуються на основі здібностей.

5. Індивідуально-психологічні особливості суб'єкта, які виражають його готовність до оволодіння деякими видами діяльності та є основою їх успішного виконання – це:

- а) здібності;
- б) задатки;
- в) темперамент;
- г) характер.

6. Яке з наведених нижче визначень здібностей є найбільш правильним і повним:

- а) здібності – це сукупність знань, умінь і навичок людини;
- б) здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовою успішного здійснення певної діяльності;
- в) здібності – це психічні явища, які розвиваються на основі задатків;
- г) здібності – це основа для розвитку таланту.

7. Серед наведених нижче відповідей виберіть ту, в якій перераховані лише спеціальні здібності:

- а) музичні, спортивні, здібності до навчання, літературні, художні;
- б) спортивні, розумові, технічні, педагогічні, музичні, математичні;
- в) розумові, педагогічні, здібності до навчання, художні, музичні;
- г) літературні, артистичні, математичні, художні, педагогічні, спортивні.

8. В якому з наведених нижче варіантів відповідей дається визначення таланту:

- а) здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги;
- б) рівень розвитку здібностей, що виявляються у творчій діяльності, результати якої мають історичне значення у житті суспільства, у розвитку науки, літератури, мистецтва;
- в) видатні індивідуальні здібності людей в одній чи кількох галузях;
- г) це загальна здатність психіки пристосовуватись до нових обставин та умов життя.

9. Розумова відсталість, яка характеризується конкретністю мислення, нездатністю до творчої поведінки, примітивністю інтересів та почуттів, – це:

- а) недорозвинені здібності;
- б) дебільність;
- в) ідіотія;
- г) імбецильність.

10. IQ = 0-5 балів характеризує людей, у яких наявна:

- а) акцентуація;
- б) психопатія;
- в) дебільність;
- г) ідіотія.

11. Вкажіть кількість рівнів імбецильності:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

12. Знайдіть "зайве" поняття серед запропонованих:

- а) геніальність;
- б) обдарованість;
- в) талант;
- г) задатки.

13. Те, що здібності є біологічно обумовленими і залежать від спадковості, а навчання і виховання можуть лише змінити швидкість їх появи, вважав:

- а) Платон;
- б) Ф. Галль;
- в) Ф. Гальтон;
- г) К. Гельвецій.

14. Вкажіть неправильно названий рівень імбецильності:

- а) помірна;
- б) глибока;
- в) середнього рівня;
- г) чітко виражена.

15. Про наявність здібностей до певного виду діяльності свідчить:

- а) низький темп навчання цій діяльності;
- б) великі енергетичні затрати з виконання цієї діяльності;
- в) індивідуальна своєрідність виконання діяльності;
- г) відсутність зв'язку із спрямованістю.

16. За І. П. Павловим, для людей "художнього" типу в психічній діяльності характерне відносне переважання:

- а) першої сигнальної системи;
- б) другої сигнальної системи;
- в) системи зрівноважені;
- г) мотивації до діяльності.

17. За І. П. Павловим, для людей "розумового" типу в психічній діяльності характерне відносне переважання:

- а) першої сигнальної системи;
- б) другої сигнальної системи;
- в) системи зрівноважені;
- г) мотивації до діяльності.

18. Вкажіть на найбільш продуктивну гіпотезу стосовно наявності індивідуальних відмінностей у здібностях людей:

- а) рівень розвитку психічних якостей пов'язаний з розміром окремих частин мозку і визначається за черепом (Ф. Галль);
- б) здібності залежать від маси мозку;
- в) задатки пов'язані з мікроструктурою мозку, органами чуття, особливостями нервових процесів;

г) задатки визначаються числом мозкових звивин.

19. Оберіть правильне твердження:

а) здібності передаються спадково;

б) задатки завжди визначають високий рівень розвитку здібностей;

в) фактичний успіх у певній діяльності є виявом здібності до неї;

г) здібності як властивість особистості є продуктом суспільного розвитку.

Додатки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ/факультет
Кафедра
Спеціальність
Форма навчання
Група

ЗВІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Здобувача(-ки)

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

База практики

(повна назва бази дослідження)

Термін практики

Науковий керівник

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Захист звіту з практики

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії із захисту

(прізвища, ініціали)

(підписи)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ/факультет
Кафедра
Спеціальність
Форма навчання
Група

ЩОДЕННИК З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Здобувача(-ки)

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

База практики

(повна назва бази дослідження)

Термін практики

Науковий керівник

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Щоденник з навчальної практики із загальної психології

[illegible]

Національна шкала _____ Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____
Керівник практики на базі _____

ПБ _____ Підпис _____

**Приклади оформлення бібліографічного опису у переліку джерел
посилання з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ
8302:2015¹**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

¹Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015. URL: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/> (дата звернення 23.11.25).

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Чотири і більше авторів	Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1.

	306 с. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.

Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).

Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах ізбірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні Показники	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : біобібліогр. показч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. показч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

Частина видання: Книги	Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : <i>матеріали міжнар. наук.-практ. конф.</i>, м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : <i>тези доп. всеукр. наук.-практ. конф.</i> (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

Частина видання: продовжуваного видання	Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету</i>. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету</i>. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf (дата звернення: 15.11.2017). Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету</i>. <i>Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

Приклад переліку джерел і посилання у письмовій роботі:

1. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Херсон: Фактор, 2007. 784 с.
2. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз: Підручник для стул. економ. спец. вищих навч. закладів / за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця. 2-ге вид. доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2007. 704 с.
3. Кондратюк О.М., Руденко О.В. Обод Л.О. Кооткий аналіз фінансового стану в оцінці бізнесу компанії (на прикладі ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат». *Ефективна економіка*. 2020. №1. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/4_2009/17.pdf. (дата звернення: 23.11.2025).
4. Кондратюк О.М., Лисенко В.М. Нормативно-правове регулювання дистанційної реалізації товарів, її обліку і оподаткування // *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р.)* / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2020. 612 с.
5. Кондратюк О.М. Податкові аспекти економічної безпеки підприємства // *Соціально-економічна безпека підприємництва: сучасний теоретичний дискурс: монографія* / С. В. Волошина, О. В. Роженко, Н. М. Скляр та ін.; під заг. ред. д.е.н., проф. О. Б. Чернеги. Львів : Магнолія 2006, 2019. 161-174 с.
6. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. №270/96 ВР (в редакції від 13.08.2020 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 24.01.2026 р.).
7. ДСТУ 3008-2015. Видання. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. [На зміну ДСТУ 3008-95; чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с. (Інформація та документація).
8. Експрес-аналіз фінансового стану. URL : <https://dtkt.com.ua/show/1bid13844.html> (дата звернення: 25.12.2025).
9. Українська асоціація з маркетингу: веб-сайт. URL: <http://uam.in.ua> (дата звернення: 23.11.2025 р.).
10. Suprun A., Petrishinaand T., Vasylchuk I. Competition and cooperation between fintech companies and traditional financial institutions//The International Conference on *Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters* (ICSF 2020) Kryvyi Rih, Ukraine, Volume 166 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016613028>.
11. Ye. Yu. Svyatkovska. Identifying and assessment the risk of material misstatement in control-based accounting system. *Corporative Finance*, iss. 2, p. 5-26, 2016. DOI: <https://doi.org/10.17323/j.jcfr.2073-0438.10.2.2016.5-26>.

Навчально-методичне видання

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Методичні рекомендації

для проходження навчальної практики із загальної психології
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Психологія» спеціальності 053 Психологія
денної та заочної форм здобуття вищої освіти

Укладачі: Борко Тетяна Миколаївна
Довгаль Олена Валеріївна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2.4
Тираж 50 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54008, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.